

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Andra Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 7 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes: Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare friherre I. v. Knorring lider af katarr i de öfre luftvägarne samt att jag anser honom behöfva några dagars ledighet från riksdagsarbetet, intygas.

Stockholm den $\frac{6}{15}$ 1898.

T. Hwass,
legit. läkare.

§ 2.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897;

n:o 82, angående arfvodet för kontroll vid denaturering af brännvin; och

n:o 83, angående stämpelafgift för check.

§ 3.

Föredrogs herr friherre *C. Carlson Bondes* i senaste sammanträdet bordlagda motion, n:o 240, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m.

Ordet begärdes af

Herr A. Hedin, som yttrade: I det ögonblick, då vi mottaga statsutskottets utlåtande öfver den kongl. propositionen angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m., föredrager herr talmannen till ifrågasatt remiss en å nyo af friherre Bonde väckt motion, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m.

Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 37.

Denna motion utgår från den förutsättningen, att den kongl. propositionen och Riksdagens redan fattade beslut i teaterfrågan skulle kunna, såsom orden lyda i § 55 riksdagsordningen, »omedelbart för-
anleda» hvad motionären föreslagit, nemligen att innevarande Riksdag skulle besluta afsättning till en fond för en blifvande teaterbyggnad. Då det emellertid för mig ej är möjligt att åt den ifrågasvarande bestämmelsen i riksdagsordningen gifva en sådan tolkning, att den skulle rättfärdiga väckandet af en motion vid denna tidpunkt af riksdagen, måste jag anhålla, att den föredragna motionen måtte läggas till handlingarne.

Vidare anförde:

Herr friherre Bonde: Jag vidhåller fullkomligt, hvad jag för ett par dagar sedan yttrade, att väckandet af en motion i ifrågasvarande syfte måste anses fullt grundlagsenligt, och jag vill, med hänsyn till hvad den siste talaren anförde, förklara, att jag anser mig ha full anledning att väcka min motion i anledning af den kongl. proposition, som för några få dagar sedan — det var för tre dagar sedan — remitterades till statsutskottet.

Att motionen är så sent väckt under riksdagen, torde ej utgöra något bestämdt hinder för dess behandling. Jag vill i det hänseendet endast erinra om en för ett par år sedan afgifven motion, dagtecknad den 11 maj och undertecknad af den ärade representanten på stockholmsbänken; och jag kan därför ej anse denna omständighet som tillräcklig anledning att vägra remiss.

Jag har i denna motion vidtagit en del ändringar och sökt undanrödja de stötstenar, som man framhöll vid diskussionen om remiss af min förra motion. Men då nu, såsom den förste ärade talaren framhåll, statsutskottet redan inkommit med sitt yttrande öfver den fråga, som min motion berör, så att detsamma nu ligger på kammarens bord för att i dag för första gången bordläggas, torde det under sådana förhållanden icke vara mycket skäl, att denna motion blir remitterad till statsutskottet, då den der kanske ej får den behandling, som jag hoppas, att den borde förtjena.

På grund deraf anhåller jag, herr talman, att få återtaga min motion.

Herr Elowson: Efter det friherre Bonde nu återtagit sin motion, har jag ej något vidare att tillägga.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition medgaf kammaren, att ifrågasvarande motion finge af motionären återtagas.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 10 och 11;
statsutskottets utlåtanden n:is 97 och 98; samt
bankoutskottets memorial n:is 8, 9 och 10.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg till en början sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af *dels* Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar med afseende å delning af Hernösands stift, *dels* fyra särskilda i detta ämne väckta motioner, *dels* ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 31, med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Angående delning af Hernösands stift m. m.

I den till Riksdagen den 15 januari innevarande år aflåtna proposition angående statsverkets tillstånd och behof hade Kongl. Maj:st under riksstatens åttonde hufvudtitel föreslagit,

dels i punkten 3:o):

att Riksdagen måtte medgifva, det Vesterbottens och Norrbottens län från den 1 januari 1899 fränskildes Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, samt att för aflönande af biskop i det nya stiftet af biskopslöneregleringsfonden användes högst 13,500 kronor årligen;

att för bestridande af kostnaden för aflönande af konsistorie-notarie, amanuens och vaktmästare vid det nya domkapitlet måtte beviljas ett ordinarie anslag af 5,100 kronor, deraf till notarien 3,000 kronor, till amanuensen 1,600 kronor och till vaktmästaren 500 kronor;

att för hyra af lokal och vaktmästarebostad måtte anslås ett årligt belopp af 1,500 kronor; samt

att såsom ersättning för den minskning i inkomst, som genom den ifrågasatta stiftsdelningen skulle drabba notarien vid Hernösands domkapitel till följd af förlusten af sportelinkomsterna från Vesterbottens och Norrbottens län, måtte beviljas ett årligt anslag af 1,500 kronor;

dels ock i punkten 39:o):

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1899 anvisa följande belopp, nemligen 600 kronor såsom ersättning till nuvarande amanuensen vid domkapitlet i Hernösand för den minskning i hans inkomst, som i anledning af den föreslagna delningen af Hernösands stift skulle uppstå genom upphörande af det från lappmarks ecklesiastikverk till honom nu utgående anslag, samt 3,500 kronor för anskaffande af möbler, inventarier m. m. för expeditionslokalen vid det nya domkapitel, som enligt Kongl. Maj:ts förslag om berörda stifts delning skulle komma att upprättas i Luleå.

I anledning af Kongl. Maj:ts förstnämnda framställning hade i särskilda inom Riksdagen väckta motioner föreslagits:

af herr *A. W. Styrlander* (motionen n:o 109 i Andra Kammaren): att Riksdagen, under vilkor att Kalmar och Visby stift sammansloges till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de nuvarande biskoparnes i Kalmar och Visby afgång eller eljest möjliggjordes, måtte medgifva, att Vesterbottens och Norrbottens län finge från den 1 januari 1899 fränskiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift;

af herr *F. O. Bremberg* (motionen n:o 25 i Första Kammaren): att Riksdagen, under vilkor att Kalmar och Vexjö stift sammansloges

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

till ett stift, så snart en sådan sammanslagning genom de nuvarande biskoparnes i Kalmar och Vexjö afgang eller eljest möjliggjordes, måtte nu medgifva, att Vesterbottens och Norrbottens län finge från den 1 januari 1899 fränkiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift;

af herr *C. F. Petersson* i Dänningelanda (motionen n:o 186 i Andra Kammaren): att Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts hemställan i tredje punkten under åttonde hufvudtiteln, ville medgifva, att, under vilkor att Kalmar stift sammansloges med Vexjö stift och förenades till ett stift, Hernösands stift finge delas i tvenne stift; samt

af herr *A. Petersson* i Påboda m. fl. (motionen n:o 192 i Andra Kammaren): att Riksdagen måtte, med afslag å hvad i förenämnda motioner yrkats rörande sammanslagning, bifalla hvad Kongl. Maj:t i fråga om Hernösands stifts delning föreslagit, dock med den ändring, att i stället för biskop måtte i det nya stiftet tillsättas en superintendent, samt att för hans aflöning måtte ur biskopslönereglingsfonden användas ett belopp af högst 8,000 kronor årligen.

I punkten 1 hemstälde nu utskottet:

att Riksdagen, i anledning af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, måtte, med afslag å herrar Styrlanders, Brembergs, C. F. Peterssons och A. Peterssons ifrågavarande motioner,

a) medgifva, det Vesterbottens och Norrbottens län må från den 1 januari 1899 fränkiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, samt att för aflönande af biskop i det nya stiftet må af biskopslönereglingsfonden användas högst 13,500 kronor årligen;

b) för bestridande af kostnaden för aflönande af konsistorie-notarie, amanuens och vaktmästare vid det nya domkapitlet bevilja ett ordinarie anslag af 5,100 kronor, deraf till notarien 3,000 kronor, till amanuensen 1,600 kronor och till vaktmästaren 500 kronor;

c) för hyra af lokal och vaktmästarebostad anslå ett årligt belopp af 1,500 kronor;

d) såsom ersättning för den minskning i inkomst, som genom den ifrågasatta stiftsdelningen skulle drabba den nuvarande notorien vid Hernösands domkapitel till följd af förlusten af sportelinkomsterna från Vesterbottens och Norrbottens län, bevilja ett anslag å extra stat för år 1899 af 1,500 kronor;

e) på extra stat för år 1899 anvisa ett belopp af 600 kronor såsom ersättning till nuvarande amanuensen vid domkapitlet i Hernösand för den minskning i hans inkomst, som i anledning af den föreslagna delningen af Hernösands stift skulle uppstå genom upphörande af det från lappmarks ecklesiastikverk till honom nu utgående anslag å enahanda belopp; samt

f) för anskaffande af möbler, inventarier m. m. för expeditionslokalen vid det nya domkapitel, som enligt förslaget om Hernösands stifts delning skulle upprättas i Luleå, på extra stat för år 1899 anvisa 3,500 kronor.

Emot denna utskottets hemställan hade reservationer anmälts af herrar *von Friesen*, *Larsson* i Mörtlösa och *Persson* i Tällberg, hvilka yrkat afslag å den kongl. propositionen och ej heller ansett sig böra tillstyrka bifall till någon af de i ämnet väckta motionerna; samt af herr *Anderson* i Tenhult, hvilken jemväl yrkat afslag.

Angående delning af Hernösands stift m. m.
(Forts.)

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr *Larsson* i Mörtlösa: Herr grefve och talman, mina herrar! Frågan om Hernösands stifts delning har tre särskilda gånger varit föremål för Riksdagens pröfning, och Riksdagens Andra Kammare har hvarje särskild gång afslagit det framlagda förslaget, sista gången med 118 röster mot 93.

Afslaget har hufvudsakligen berott derpå, att man ej velat inrätta en ny embetsmannabefattning med hög aflöning, utan att motsvarande indragning skedde på annat håll. Kostnaden för ifrågasvarande nya institution skulle uppgå till ett icke obetydligt belopp, nemligen 22,200 kronor årligen samt dessutom 3,500 kronor för år 1899.

Såsom skäl för en delning af Hernösands stift anför dess domkapitel, bland annat, följande: att ett sådant missförhållande nu rådde, »att på hvarje ordinarie prestman inom stiftet komme i medeltal en folkmängd af omkring 3,000 personer och en areal af mer än 10 gamla kvadratmil; att det låge i sakens natur, att under sådana förhållanden själavården och undervisningsväsendet icke kunde vederbörligen tillgodoses, samt att det vid en närmare undersökning af förhållandena inom hvarje pastorat visat sig, att i ej mindre än 57 af stiftets 113 pastorat åtminstone en ny presterlig beställning borde i den närmaste framtiden inrättas». Ja, detta må nu vara ett missförhållande, men ej blir det rättadt derigenom, att en ny biskop blir tillsatt utom den, som för närvarande finnes i Hernösand.

Vidare säger domkapitlet, »att icke blott en stor mängd församlingar finnes, i hvilka ett betydande antal barn erhålla endast 10 à 11 veckors undervisning om året, utan ock att inom ej mindre än 18 af stiftets församlingar ett rätt stort antal barn icke kunde erhålla någon som helst skolundervisning». Ja, detta må äfven vara ett missförhållande, men jag tror, att det varit lämpligare, att domkapitlet i Hernösand hade skött om, att ett tillräckligt antal skollärare blifvit tillsatt för att afhjelpa detta missförhållande.

Går jag vidare till, hvad presterskapet i Kalmar stift säger mot den föreslagna sammanslagningen af Kalmar och Vexjö stift, så fruktar detta presterskap för, »att det skulle uppstå rubbning i det goda religiösa förhållande, som nu vore rådande inom stiftets församlingar». Jag förstår verkligen icke, hvad anledningen kan vara till, att det goda religiösa förhållandet skulle rubbas genom dessa båda stifts sammanslagning.

Vidare heter det, att bland öfriga svårigheter, som skulle uppstå, skulle äfven vara »fördröjd befordran för det yngre presterskapet». Det kan jag möjligen förstå, om det nemligen är så, att Kalmar stifts prester äro väsentligt underlägsna dem i Vexjö stift. Då skulle det

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

kunna bli svårt för det förra stiftets prestmän att vinna befordran; men jag tror, att det då skulle vara en fördel, om de begge stiftens sammansloges, för så vidt verkligan förhållandet är sådant. Ty genom en dylik sammanslagning af de begge stiftens skulle Kalmar stifts prestmän spurras att bemöda sig att visa större nit och skicklighet, än hvad de nu sjelfva säga förefinnas.

Jag skulle således helst se, att de båda stiftens, Kalmar och Vexjö, sammansloges till ett såsom vilkor för delning af Hernösands stift, men jag anser på samma gång, att förslag i denna rigtning bör komma ifrån Kongl. Maj:ts regering och ej framläggas på enskild motionärs initiativ.

Kammaren har sista gången i fjol sagt sitt ord i denna fråga. En man bör stå vid sitt ord; och jag hoppas, att, när kammaren nu går att votera, den står fast vid det ord, som den tre särskilda gånger uttalat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka afslag så väl å Kongl. Maj:ts proposition som å de i ämnet väckta motionerna.

Herr *Persson* i Tällberg instämde häruti.

Vidare yttrade:

Herr *Petersson* i Dänningelanda: Då jag är motionär i den föreliggande frågan, skall jag be att få yttra några ord.

Jag har icke varit emot Hernösands stifts delning, men jag har önskat, att såsom vilkor därför sattes sammanslagning af två andra stift. Behovet af en delning af detta Hernösands stift har jag för min del aldrig förnekat, men Andra Kammaren har dervid fast det oeftergifliga vilkoret, att tvenne andra stift sammanslås. Det har ock förelegat förslag att sammanslå Kalmar och Visby stift, men man kom snart under fund med, att detta förslag till följd af Visby stifts insulära läge var mindre lämpligt.

Då blef det fråga om, hvilka andra stift kunde vara lämpliga att sammanslå; och i den motion, som jag och mina medmotionärer afgifvit, ha vi anvisat dessa båda stift, Kalmar och Vexjö, såsom de lämpligaste här vid lag, då de ju äro närbelägna hvarandra och genomskurna af lätta kommunikationer. Något verkligt hinder kan jag ej finna möta för en sådan sammanslagning. Svarigheter och hinder kan man ju uppkonstruera, men några *verkliga* sådana förefinnas ej.

Då fråga var om sammanslagning af Kalmar och Visby stift, yttrade domkapitlet i Kalmar, att hinder icke mötte för en sådan sammanslagning, och betonade särskildt, att den omständigheten, att Gotland hade ett så isolerat läge, ej utgjorde något hinder, ty vid dylika förhållanden vore man van i Kalmar stift på grund af den mångåriga föreningen med Öland. Då talades ej något om, att man derigenom skulle rubba det goda religiösa förhållandet inom stiftet.

Men när det nu är fråga om att sammanslå Kalmar stift med Vexjö stift, då säger man, att härigenom det goda religiösa förhållandet skulle rubbas. Är der den religiösa känslan så löst grundad, vore det märkvärdigt. Samtidigt säges det ju, att Kalmar stift intar

en hög ståndpunkt i religiöst hänseende; men då borde väl den religiösa känslans fasthet stå i proportion dertill. Här föreligger uppenbarligen en motsägelse.

Jag har, som sagdt, med min motion endast velat anvisa, hvilka stift jag anser lämpligen böra sammanslås. I Vexjö stift har ej yppat sig något motstånd häremot, hvarken från presternas eller församlingsbornas sida, utan de äro nöjda med en sådan sammanslagning. Jag har därför gifvit denna anvisning; men vill regeringen eller någon annan framlägga ett förslag, som är lämpligare och mera egnadt att tillfredsställa det allmänna, har jag för min del icke något deremot.

För närvarande vet jag emellertid icke någon lämpligare sammanslagning och skall därför tills vidare yrka bifall till min motion. Men kommer något mera tilltalande förslag, är jag villig att godkänna detsamma.

Herr Husberg: Herr talman, mina herrar! Denna fråga om Hernösands stifts delning har nu så många gånger blifvit inom Riksdagen debatterad och diskuterad, att det väl näppeligen kan finnas några nya synpunkter att framhålla; men det må förlåtas, att en af representanterna för den nordliga bygd, hvars intressen det här företrädesvis gäller, tager till orda för att söka ännu en gång plädera för den goda saken.

Att Hernösands stift behöfver delas, derom torde väl på det hela taget icke egentligen råda någon nämnvärd meningsskiljaktighet. Det säger sig sjelft, att detta stift, som omfattar mera än hälften af hela vårt land och hvars nordligast belägna kyrkosocken ligger på mera än 100 mils afstånd från Hernösand, är för stort, och att den arbetsbörda, som hvilar på stiftets domkapitel, är större, än att domkapitlet kan hinna med den, samt att följaktligen detta domkapitel nödvändigtvis måste eftersätta ett och annat af hvad det har att fylla i afseende å de kyrkliga, kulturella eller äfven politiskt-nationella uppgifter, som åligga stiftets styrelse.

Om jag således får antaga, att behofvet af Hernösands stifts delning är allmänligen erkändt, mötes man emellertid af det hinder, att denna fråga sättes i samband med vissa andra. Man vill dela Hernösands stift, men endast på vissa vilkor. Dessa vilkor, sådana de föreligga i reservationerna mot utskottets betänkande, äro, såsom herrarne finna, af två slag — dels det gamla vilkoret om sammanslagning af två andra stift såsom förutsättning för Hernösands stifts delning, dels ock ett annat vilkor, som antydts af herr Johan Anderson i hans reservation, nemligen önskvärheten af en omreglering af biskopslönerna och biskopslöneregleringsfondens indragning till statsverket.

Hvad då beträffar det nya vilkor, som sålunda af herr Anderson satts i förbindelse med frågan om Hernösands stifts delning, vill jag för min del hoppas, att det ej skall behöfva utöfva något bestämmande inflytande på afgörandet af denna fråga, särskildt därför att den biskopslön, som här ifrågasatts att erhållas för det nya stiftet, är fullkomligt fix och till siffran bestämd och således ej drabbas af de anmärkningar för ojemnhet, som kunna träffa öfriga biskopslöner.

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

Således, äfven om det är ett önskemål att få en dylik löne reglering till stånd i öfriga biskopsstift, synes det dock, som om frågan om denna fixa biskopslön skulle kunna afgöras oberoende deraf.

För öfrigt — om man börjar sammankoppla frågan om Hernösands stifts delning med det ena kyrkliga önskemålet efter det andra, kommer man att skjuta undan frågans afgörande i det oändliga. Jag tror, att man har alldeles nog af det vilkor, som förut varit uppställt för Hernösands stifts delning, och att vi således ej behöfva eller böra fördjupa oss i några nya.

Hvad så beträffar hufvudinvändningen eller sjelfva den principalavvändningspunkten mot Hernösands stifts delning, skulle detta vara önskvärdheten att få sammanslå två stift i södra Sverige. Herrarne torde då finna helt naturligt, att jag, som önskar bifall till den kongl. propositionen, uppehåller mig någon stund vid frågan om en dylik sammanslagning och försöker, efter min ståndpunkt och uppfattning, framhålla, huru vida en sådan sammanslagning såsom vilkor för Hernösands stifts delning verkligen är ett så viktigt önskemål, att för dess skull frågan om stiftsdelningen bör fortfarande uppskjutas. Jag skall därför försöka att mot hvarandra väga å ena sidan fördelarne af en dylik sammanslagning af tvenne stift och å andra sidan olägenheterna, för att så deraf draga en konklusion med afseende å den frågan, om denna sammanslagningstanke verkligen är så betydelsefull, att för dess skull stiftsdelningsfrågan bör undanskjutas. Med hänsyn särskildt till hvad de båda föregående talarne yttrat, skall jag egentligen uppehålla mig vid det alternativ, den kombination, som på senare tider mest framträd i förgrunden, nemligen en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift.

Frågar jag mig nu, hvilka fördelar äro att hemta af en dylik sammanslagning, må jag så godt först som sist säga, att jag ej ser, att man egentligen kan påvisa någon annan bestämd vinst deraf än den ekonomiska, som skulle uppstå — den besparing, som skulle inträda genom att en stiftsstyrelse indrages. Ty om jag frågar mig, om någon förbättring kommer att inträda i den *kyrkliga styrelsen* i allmänhet genom att på detta sätt indraga en stiftsstyrelse, ser jag ej, att jag kan besvara den frågan med ja. Frågar jag mig, om någon förbättrad *församlingsvård* derigenom skulle vinnas, måste jag också besvara den frågan med nej.

Likaledes om jag spørjer, om af denna sammanslagning eller af indragningen utaf en stiftsstyrelse skulle vinnas någon förbättring af *skolvården*, kan jag icke heller besvara den frågan på annat sätt än med nej. Deremot finner jag det alldeles uppenbart, att en ekonomisk vinst, en besparing, skulle ernås genom stiftsstyrelsens indragning, och jag vill visst icke bestrida värdet af denna vinst. Dock tror jag icke, att den skulle blifva alldeles så stor, som man nu i allmänhet föreställer sig.

Jag skall be att få uppehålla mig ett ögonblick vid frågan om den besparing, som skulle uppstå genom indragningen af t. ex. stiftsstyrelsen i Kalmar.

Hvad då först beträffar tjänstemännen i domkapitlets kansli, om jag så får kalla det, eller konsistorienotarien och amanuensen, vore

detta sysslor, som skulle upphöra. Konsistorienotariens aflöning utgöres, som herrarne veta, till en ganska väsentlig del af sportler, såsom expeditionslösen, uppbördsprovision och dylikt. Derigenom att denna tjänst afskaffas, skulle således i den delen icke uppkomma någon besparing. Men konsistorienotarien i Kalmar stift åtnjuter också af statsmedel — detta enligt statistiska byråns senaste aflöningsstatistik — dels en s. k. tillfällig löneförbättring af 1,025 kronor, dels ersättning för mistad förhöjd tjänsteårsberäkning 270 kronor, dels också vederlag för kronotiondespanmål ungefär 559 kronor; det gör således tillsammans för konsistorienotarien 1,854 kronor af statsmedel.

Amanuensen har i tillfällig löneförbättring af statsmedel 600 kronor, uti lön af statsverket 400 kronor, således 1,000 kronor.

Pedellen vid domkapitlet åtnjuter af statsmedel 300 kronor i lön.

Herrarne finna således, att hvad sjelfva domkapitelsexpeditionen beträffar, skulle sammanlagda besparingen af de utgifter derför, som utgå af statsverket, icke bli synnerligen afsevärd. Ja, jag vågar påstå, att det kan dröja ganska länge, innan någon besparing verkligen inträder. Jag går till och med så långt, att jag vågar säga, att under öfvergångsperioden det förhållande kan komma att inträffa, att man genom indragningen af stiftsstyrelsen i Kalmar ådrager sig för expeditionsgöromål betydligt drygare kostnader, än som nu utgår af statsverket. Det synes mig nemligen alldeles uppenbart, att om Kongl. Maj:t tillsammans med Riksdagen indrager stiftsstyrelsen i Kalmar, kunna naturligtvis icke konsistorienotarien och amanuensen derstädes utan vidare ceremonier sättas på bar backe, utan de löneförmåner, som de hittilldags uppburit ifrån statsverket, böra väl blifva dem å indragningsstat förvarade. Men å andra sidan skulle alla dessa göromål från domkapitlet i Kalmar öfverflyttas till domkapitlet i Vexjö. Kan man då billigtvis begära, att notarien och amanuensen vid domkapitlet i Vexjö utan godtgörelse skola åtaga sig den ökade arbetsbörd, som på så sätt påföres dem? Jag tror icke, att det öfver hufvud taget är möjligt att företaga denna öfverflyttning utan vidare, redan af det skäl, att konsistorienotarien i Vexjö, efter hvad jag har mig bekant, har så många göromål förut, att det icke låte sig göra att betunga honom med nya sådana, utan blefve det då nödvändigt att försöka skaffa ökade arbetskrafter på något sätt. Således skulle under öfvergångsperioden, som kan bli längre eller kortare, indragandet af stiftsstyrelsen i Kalmar och göromålens öfverflyttande till Vexjö, efter hvad jag kan se, medföra ökade utgifter. Jag betonar, att det naturligtvis är under *öfvergångsperioden*, som denna tillökning egentligen skulle komma i fråga, ehuruval det förhållandet alltid kommer att kvarstå, att domkapitlet i Vexjö blir i behof af ökade arbetskrafter.

Nu kommer jag sedan till frågan om biskopslönen och den besparing, som genom sammanslagningen skulle derå kunna vinnas.

Biskopen i Kalmar åtnjuter sina löneförmåner på följande sätt: Först och främst är han kyrkoherde och pastor i Ljungby pastorat såsom prebende. Hvad nu detta prebende beträffar, blefve följden af indragningen den, att under det att förut derstädes funnits en vice pastor, skulle det nu bli en ordinarie pastor och kyrkoherde.

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.

(Forts.)

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Således skulle någon besparing för statsverket i denna del icke vinnas. Vidare ingår bland biskopens löneförmåner ett anslag från biskops-löneregleringsfonden å 2,350 kronor. Denna summa skulle visserligen icke komma att utgå, men den besparing, som i följd deraf skulle uppstå, komme icke statsverket till godo, utan ginge till biskops-löneregleringsfonden.

Slutligen har biskopen i Kalmar ersättning för kronotionespan-mål med 5,000 kronor. Hvad denna summa beträffar, skulle man möjligen kunna ifrågasätta, huru vida icke kronotionen står under presterskapets privilegier och sålunda icke omedelbart kan disponeras för statskassan. Derom vågar jag dock icke uttala något omdöme, utan förutsätter, att det för statsverket blefve en gifven besparing. Men herrarne torde finna, efter hvad jag nämnt, och hvilket jag tror är fullt riktigt, att den besparing, som skulle uppstå genom samman-lagningen af dessa två stiftsstyrelser, verkligen icke skulle bli afsevärd.

Då framställer sig för mig den frågan: finnes det å andra sidan några olägenheter förenade med denna sammanslagningstanke? Skulle genom afskaffandet af Kalmar stiftsstyrelse någon skada eller förlust å andra sidan uppstå? I det afseendet vill jag icke tillmäta någon betydelse åt eller fästa något afseende vid hvad som blifvit sagdt beträffande de olägenheter i befordringsväg, som derigenom skulle uppkomma för Kalmar stifts presterskap. Jag skall icke heller sär-skildt uppehålla mig vid hvad som påpekats derom, att Kalmar stift har en enskild enke- och pupillkassa och ett stort antal — jag tror inemot 45 — donationer och enskilda stiftelser, i afseende på hvilka rubbningar skulle inträffa, om stiftet upphörde att vara ett särskildt stift, ehuru jag tror, att ganska stora olägenheter skulle kunna uppstå deraf. Jag skall icke ens urgöra den olägenheten, som jag för min del anser ligga i det förhållandet, att stiftsstyrelsens styrka och kraft naturligtvis i någon mån måste förminsкас, då styrelsen ligger längre bort, mot hvad förhållandet är, då den ligger närmare.

Det är två andra omständigheter, som jag skall be att i detta sammanhang få särskildt påpeka.

Den ena af dessa omständigheter är, att hos Kalmar stiftsstyrelse, sådan den sedan gamla tider existerar, finnes en så vidt möjligt fullständig kännedom om stiftets förhållanden, om de enskilda församlingarnas inre ställningar och förhållanden, om befolkningens lynne och tänkesätt och om de olika religiösa åskådningar och behof, som på olika platser inom stiftet göra sig gällande. Jag vågar påstå, att detta är värdefullt. Biskoparne vexla, domkapitelsledamöterna vexla, men domkapitlet är en permanent institution, i hvilken traditionsvis och kontinuerligt fortlefver denna nära kännedom om stiftets förhållanden. Jag påstår, att detta är en fördel för Kalmar stifts befolkning. Jag tror näppeligen, att man skall kunna motsäga mig härutinnan, men den fördelen skulle stiftets befolkning gå miste om, i händelse denna stiftsstyrelse strökes undan och dess ärenden förlades till stiftsstyrelsen i Vexjö, hvilken är för denna befolkning främmande. Sådan skulle verkan af denna sammanslagning bli under en lång tid framåt. En gång skulle må hända den tid komma, då den nya stiftsstyrelsen i Vexjö lärde känna denna nytillkomna landsända lika bra,

men det är å andra sidan mycket möjligt, att kännedomen om Kalmar stifts inre förhållanden hos stiftsstyrelsen i Vexjö aldrig blefve så noggrann och fullständig, som den bör och kan vara hos stiftsstyrelsen i Kalmar. Här är således en olägenhet af stiftsstyrelsens i Kalmar indragning, som jag tillåter mig betona, till den kraft och verkan det hafva kan.

Det är också en annan olägenhet af denna stiftsstyrelsens indragning, som jag ber att få framhålla, och den består deri, såsom herrarne sett, att denna sammanslagning näppeligen lärer kunna genomföras utan starkt missnöje från befolkningens sida. Denna stiftsstyrelse i Kalmar är en gammal institution, vid hvilken befolkningen vant sig, och med hvilken den, så att säga, vuxit samman. Det lever hos det svenska folket en pietet för gamla och bestående förhållanden, och den pieteten är icke värdelös, när den icke anknyter sig till sådant, som i sig sjelft är dåligt och värdelöst.

Att säga hvad som förloras genom att sära denna pietetskänsla, är icke lätt. Den förlusten kan icke utmätas och vägas, på samma sätt som man utmäter och väger en ekonomisk förlust och skada, men den fins der i alla fall.

Kan det vara billigt och rättvist mot denna landsändas befolkning att tvångsvis genomföra denna förändring, då det, efter allt att döma, råder en liflig önskan att få ha stiftsstyrelsen qvar, en önskan, som jag tror näppeligen grundar sig på känslöstämningar allenast, utan tvärt om är baserad på en känsla hos folket, att det ligger reella skäl derunder?

Väger jag nu mot hvarandra å ena sidan vinsten och å andra sidan dessa olägenheter, anser jag mig kunna uppkasta den frågan, huru vida denna vinst är så öfvervägande, eller om man icke bör betänka sig två gånger, innan man kastar bort det man har för att vinna en ekonomisk fördel. Jag tror, att det är alldeles riktigt, som en talare yttrade vid 1896 års riksdag, att man å ena sidan har en mycket liten besparingsfråga, men å andra sidan en mycket stor kulturfråga. Det var herr Waldenström, som yttrade detta.

Nu har det blifvit sagdt, att det icke vore Riksdagen värdigt att frångå den ståndpunkt, som Riksdagen har intagit förut.

Ja, om Riksdagen detta gör, så är det klart, att sådant icke sker på grund af regeringens envishet eller för att ge efter för dessa förnyade framställningar från Kongl. Maj:t, utan om det sker, sker det naturligtvis allenast därför, att man vid närmare öfvervägande har funnit, att de sakliga skälen tala för att nu medge hvad man förut har förnekat. — Skulle t. ex. Andra Kammaren ställa sig på den principiella ståndpunkten i frågan, att kammaren icke skulle kunna medge, hvad som nu begäres, *derför* att kammaren förut afslagit det, ja, då skulle, om man tillämpade denna synpunkt på Första Kammaren och kyrkomötet, denna fråga öfver hufvud taget aldrig kunna lösas. Ty lika väl som kammaren häfdar sin ståndpunkt, lika väl skulle *de* kunna häfda sin ståndpunkt och aldrig gå in på sammanslagningen. Man bör icke kunna gilla eller ifrågasätta, att någon på grund af sådana principiella synpunkter har rätt att säga, att: »jag står, der jag står». Nej, det skall vara *sakliga* skäl, som ha talan, och dessa

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.

(Forts.)

kunna under olika tider framträda med olika kraft och verkan. Här föreligger icke något nytt skäl, sedan frågan sist var före, säger man. Ja, mina herrar, jag undrar dock, om man kan säga, att saken befinner sig i alldeles samma skede som i fjor. En sak, som tillkommit nu, vågar jag påstå är att det faktiskt visat sig — vi ha nu svarat på hvitt derpå — att befolkningen i denna betydande landsända, i Kalmar stift, bestämdt önskar, att denna indragning icke må ske.

Vidare skall jag be att få påpeka vissa förhållanden från något nordligare horisont, om hvilka tidningarne särskildt i dessa dagar haft åtskilligt att förmåla, och som kanske göra, att man kan säga, att detta ärende icke föreligger i precis samma stadium som i fjor.

Herrarne veta mycket väl, att der uppe i vår svenska finnbygd har från statens och kyrkostyrelsens sida under de sista tio åren bedrivits ett mycket ifrigt fullföljdt arbete att bibringa den finsktalande delen af befolkningen insigt i svenska språket. Nå väl, det arbete, som der pågår, har hittills af denna befolkning omfattats med tacksamhet och tillmöteskommande. Men det må icke här blifva outaladt, att det på senare tid, och icke minst på de allra senaste, höjts röster — väl icke inom, men utom landet — hvilka sökt ingifva våra finsktalande landsmän misstro till syftet med denna statens verksamhet och hos dem väcka misstanken, att bakom densamma skulle ligga en afsigt att beröfva dem deras modersmål och undertrycka deras nationalitet. Att detta icke är svenska statens syftemål, det veta vi alla. Jag anser emellertid ej lämpligt att nu närmare ingå på detta kapitel. Det är icke fråga om att beröfva dem deras modersmål, utan svenska staten vill endast lemna dem tillfälle att inhemta kännedom äfven i svenska språket. Nå väl, om den goda stämning, som nu finnes der uppe gent emot dessa sträfvanden, skulle förbytas i misstro och misstänksamhet, vore det ju en stor olycka.

Jag finner det icke vara berättigadt att sätta en farhåga i det afseendet i sammanhang med hvad tidningarna omtalat om upprättande af ett nytt biskopssäte i Uleåborg på finska sidan. Men man bör ju räkna med alla framtida eventualiteter. Och det må i detta sammanhang påpekas, att det skulle vara synnerligen lämpligt och välbetänkt, om vi nu på motsatt sida i Luleå upprättade en stiftstyrelse, som, närbelägen, skulle kunna icke blott arbeta för spridande af svensk odling och svenskt språk i finnbygden, utan äfven med lämpor och varsamhet se till, att detta arbete ej blir utsatt för misstro eller misstanke.

Slutligen tror jag, att, äfven från en annan synpunkt, saken icke ligger före nu på alldeles samma sätt som förlidet år; och det är med afseende på det beslut, som Riksdagen i år fattat att ytterligare befrämja denna nordliga bygds intressen genom jernvägen Gellivare—Ofoten.

Svenska Riksdagen har under en lång följd af år på det mest storartade sätt gjort uppoffringar för befrämjande af våra nordliga trakters ekonomiska och materiella intressen: Riksdagen har bland annat beslutit inköpet af Luleå—Gellivarebanan, norra stambanans

fortsättning till Boden, dess utdragning till Kalix — och den kommer nog att fullföljas genom förbindelse med Finlands jernvägsnät — samt senast Gellivarebanans förlängning till Ofoten. Detta är företag, hvarför kostnaden uppgår till ett ofantligt stort belopp, mellan 40 à 50 millioner. Jag påstår icke, att dessa företag endast och utslutande gagna materiella och ekonomiska intressen. Nej, visst icke! De gagna i högst betydlig grad äfven andliga och öfriga kulturella intressen. Men jag tror, att det skulle vara vackert och värdigt, om Riksdagen såsom komplettering till dessa beslut också medgäfvade den ifrågakommande stiftsdelningen, som afser att befordra uppgifter, som icke falla inom de materiella och ekonomiska intressenas område. Det skulle därför, tror jag, vara att önska, hvilket jag ock vågar hoppas, att Riksdagen, jemte de *millioner*, den redan anvisat för dessa ekonomiska syften, skall bevilja de *tusental*, som nu krävas för denna frågas lösning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Husberg förenade sig herrar vice talmannen *Swarling*, *Rydning*, *Crusebjörn*, *Boström*, *Wiklund*, *Nilsson* i Skrafvelsjö, *Dahlstedt*, *Emthén*, *Arhusiander*, *Björck*, *Apelstam*, *Sahlin*, *Eklundh* i Lund, *Petri*, *Poignant*, *Hjelmérus*, *Redelius*, *Boëthius*, *Höglund*, *Carlsson* i Smedstorp, *Odenerants*, *Högstedt*, *Nordström* i Stockholm och *Hazén*.

Herr Gethe: Herr talman! Det torde väl vara ganska få ledamöter af Riksdagen, som icke erkänna, att krafvet på en delning af Hernösands stift i och för sig är fullt behjertansvärdt och i längden alldeles oafvisligt. Regeringen har också gång på gång ansett sig nödsakad att framlägga proposition om denna delning. Som vi alla veta, hafva dessa propositioner af Första Kammaren alltid blifvit bifallna, men lika ofta af Andra Kammaren afslagna; dock icke med någon så öfverväldigande majoritet, ja, en gång till och med endast med tillhjälp af den förseglade sedeln.

Såsom skäl för afslag ha anförts en del ekonomiska omständigheter, såsom större utgifter för staten o. s. v., men hufvudsaklet har tydligen varit den ovilja, som råder bland en stor del af denna kammars ledamöter mot förslaget att upprätta en ny biskopsstol. Dessa skäl hafva af den föregående ärade talaren blifvit närmare skärskådade, så att jag för min del saknar anledning att för närvarande ytterligare uppehålla mig vid dem.

Den nämnda oviljan mot ökande af biskopsstolarnes och stiftens antal har tagit sig uttryck i ett vilkor om sammanslagning af ett par stift i södra delen af landet. Äfven vid denna Riksdag hafva motioner väckts dels af en representant om sammanslagning af Visby stift med Kalmar stift och dels af en annan om sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Det är med anledning häraf, herr talman, som jag ber om några ögonblicks uppmärksamhet.

Utskottet har tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men i en reservation, afgifven af ett flertal ledamöter från denna kammare, har yrkats afslag å densamma. Och ehuru reservanterna icke såsom

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.

(Forts.)

skäl för afslag uttryckligen anfört, att, innan delning af Hernösands stift kan medgifvas, en proposition om sammanslagning af två andra stift måste framkomma, så genomgår likvisst den tanken reservationen så tydligt, att, derest den blefve antagen, man måste anse detta fortfarande vara Andra Kammarens majoritets mening om det sätt, hvarpå denna fråga slutligen bör lösas.

Inom alla församlingar i Kalmar stift har ifrågasättandet af en sammanslagning af detta stift med Vexjö stift väckt det största och lifligaste motstånd och föranledt protester från alla håll. De ledamöter af Riksdagen, som tillhöra stiftet, hafva sålunda haft att till Hans Maj:t Konungen öfverlemna petitioner från icke mindre än 62 församlingar, undertecknade af mer än 1,500 medlemmar, dervid dock är att märka, att från 23 församlingar endast förekommer ett fåtal undertecknare, beroende derpå, att dessa utsetts såsom ombud för församlingarne på lagligen utlysta kyrkostämmor. Annars skulle nog antalet hafva mångdubblats, ehuru tiden var kort för insamlande af namnunderskrifter på petitionerna.

Dessutom hafva vi, medlemmar af Andra Kammaren, som äro från Kalmar stift, fått i uppdrag från våra församlingar att till kammaren öfverlemna utdrag af protokoll, hållna vid kyrkostämmor.

Ett sådant har jag äfven erhållit från den församling, jag tillhör, nemligen Kalmar stads domkyrkoförsamling. Protokollet är fördt vid ett möte, som hölls i Kalmar den 28 december 1897. Deri heter det bland annat:

»Mötet önskade ock få hos Riksdagen uttaladt, att mötet lifligt bestrede nedläggandet af Kalmar stift; att en sådan åtgärd vore hvarken billig eller rättvis; att stiftets upphäfvande skulle icke blott vålla mycken skada i kyrkligt afseende, utan ock hämmande inverka på den allmänna bildningen; samt att mötet, under liflig önskan, att församlingens medlemmar måtte få bibehållas vid den ordning, som i århundraden egt rum, hyste den förhoppning, att Kalmar stift måtte få behålla sin sjelfständighet under egen stiftsstyrelse; och beslöt mötet anmoda stadens ledamot af Riksdagens Andra Kammare att till Riksdagen frambära detta uttalande».

Det förefaller mig, som om det vore lätt att — på sätt den föregående ärade talaren tydligen framhållit — inse, hvilka rubbningar i mångahanda förhållanden skulle uppstå inom en ort, der en stiftsstyrelse — såsom fallet är med Kalmar — verkat i öfver 2 1/2 sekler, i fall den helt plötsligt skulle indragas och de personer inom orten, hvilka antingen i egna eller allmänna angelägenheter ville personligen öfverlägga med stiftschefen, blefve hänvisade att resa den långa vägen till Vexjö. Jag hörde nyss påstås af en ärad talare på kronobergsbänken, att med nutidens snabba kommunikationer denna vägsträcka icke kunde förefalla så synnerligen afsevärd. Jag tror för min del, att, om förhållandet varit omvänt, om det nya biskopssätet blifvit förlagdt till Öland, den ärade representanten ej skulle hafva varit så särskildt belåten att få färdas dit för att konferera i en eller annan kyrklig angelägenhet.

Men utom de olägenheter, som den föregående talaren redan påpekat, finnes en annan omständighet, som här vid lag bör tagas i be-

traktande och vid hvilken han icke uppehöll sig. Kalmar stift eger nemligen — möjligtvis med undantag af Göteborgs stift — i förhållande till sin storlek den allra bästa och största enke- och pupillkassa för stiftets presterskap. Denna enke- och pupillkassa har tillkommit dels derigenom, att presterskapet beslutit att, första gången en presterlig beställning blef ledig efter beslutets fattande, låta ett års behållning ingå till kassan; dels har den sedermera erhållit åtskilliga donationer äfvensom särskilda afgifter, som årligen lemnas af presterskapet. Enke- och pupillkassan uppgår för närvarande till 82,900 kronor i kapital, men dertill kommer, att för samma ändamål äro disponible 56,100 kronor från en annan fond och 9,000 kronor från en tredje. Således finnes in alles till sådan pensionering ett kapitalbelopp af 148,000 kronor. För öfrigt stå under domkapitlets förvaltning åtskilliga andra fonder, afsedda dels till stipendier och dels för presterskapet till ett eller annat ändamål: in alles 211,800 kronor i rundt tal. Dessa fonder äro otvifvelaktigt — åtminstone enke- och pupillkassan — Kalmar stifts nuvarande presterskaps egendom; och det torde blifva ganska svårt att medgifva rätt till delaktighet i dessa åt andra än dem, som varit eller äro prester i Kalmar stift och bildat dessa fonder.

Angående delning af Hernösands stift m. m.
(Forts.)

Dessutom förtjenar att nämnas, att förvaltningen af dessa fonder, som nu är förlagd till Kalmar, skulle, i händelse Kalmar domkapitel upphörde, öfverflyttas till Vexjö. Herrarne kunna lätt inse, hvilken rubbning i kyrkligt och undervisningsafseende skulle inträda, om sammanslagningen komme till stånd; hvarjemte den omlacering af fonderna, som deraf blefve en följd, skulle vålla många olägenheter i så väl det ena som det andra hänseendet.

Det är lätt att förstå och icke heller att förundra sig öfver, om Vexjö stift önskar en förening med Kalmar stift, men lika naturligt är det också, om de, som skola blifva lidande på en sådan förening, med all magt protestera deremot. Icke nog med att presterskapet inom Kalmar stift i allmänhet är bättre aflönadt än i Vexjö stift, utan härtill kommer äfven, att presternas antal inom Vexjö stift är mycket större, och det är väl därför föga att undra på, att i synnerhet det yngre presterskapet inom Kalmar stift är i högsta grad missbelätet öfver att se sig i fara att blifva undanträngdt af ett talrikare presterskap från annat håll och sålunda beröfvas utsigterna att inom stiftet vinna befordran. Man må nu tänka hvad man vill om denna sak; nog måste man väl i allt fall medgifva, att sådant skall kännas tungt för dem, det drabbar.

Det måste väl också medgifvas, mina herrar, äfven af dem, som fasthålla vid en sådan sammanslagning såsom vilkor, att man genom en sådan åtgärd, för att afhjelpa en landsdels obestridda behof, tillfogar en annan landsdel, mot dess enhälliga protest, en orättvisa, och detta genom ett magtspråk. Det må väl då vid sådant förhållande ursäktas den derpå lidande menigheten, om sådant af den kännas såsom ett våld.

Slutligen anhåller jag, mina herrar, att få framställa en lika vördsam som allvarlig vädjan till eder, å mina valmäns, å hela Kalmar

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

stifts vägnar, att icke uppoffra detta stifts tillvaro för vinnande af ett framtidsmål, en reglering af vår ecklesiastiska organisation, hvars vinnande med all säkerhet icke är nämnvärdt beroende på beslutet om Hernösands stifts delning, utan låta kalmarlandet och Öland behålla den stiftsorganisation, som i mera än 250 år fortvarat till fromma för dessa orter och tillvunnit sig dess inbyggares odelade förtroende.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Johansson i Möllstorp: Herr talman! Till lösning af frågan om Hernösands stifts delning skall jag med min röst bidraga, men jag hvarken vill eller kan vara med om någon sammanslagning vare sig af Kalmar och Vexjö stift eller något annat stift. Det är ju alldeles tydligt, att hvilket stift man än skulle vilja indraga, skola missälligheter och svårigheter der uppstå, och så är äfven förhållandet, när det gäller Kalmar stift. När det genom tidningsartiklar blef kändt, att stiftets bestånd såsom sjelfständigt var i fara, träffades genast anstalter för att befolkningen skulle blifva i tillfälle att uttala sig i frågan. Dessa uttalanden föreligga nu i form af kyrkostämmoprotokoll från alla stiftets församlingar, och dessa protokoll äfvensom en del andra petitionslistor hafva varit tillgängliga för utskottet vid denna frågas behandling.

Trots alla uttalanden för sammanslagningen, måste väl en hvar erkänna, att hvilken ort än en sådan sammanslagning drabbar, der måste uppstå oreda och svårigheter. Under den tid af öfver 200 år, som Kalmar domkapitel existerat, hafva förhållandena utvecklats sig på många områden. Utom de rent kyrkliga kan väl ingen neka till, att, bland annat, skolväsendet utvecklats sig högst betydligt. Och en mängd kassor har bildats. Under Kalmar domkapitels vård finnas sålunda i stipendiifonder, enke- och pupillkassor m. m. ett sammanlagdt kapital af icke mindre än cirka 340,000 kronor. Det vore ju icke så lätt att afgöra endast, huru dessa skulle behandlas, sedan en sammanslagning egt rum. Dessa kassor äro hufvudsakligen tillkomna genom testamenten och donationer och de äro afsedda för välgörande ändamål speciellt inom detta stift.

Kalmar stift har för öfrigt historisk rätt att grunda sig på. Det är ju ett af de äldsta i riket. Om nu utvecklingen i en viss ort har stigit så, att nya institutioner der behöfva införas, så kan jag icke förstå, hvarför *en annan ort* derför skall lida.

Från vissa delar af Kalmar stift, t. ex. från norra och södra delarne af Öland, är redan nu en resa till stiftsstaden både dyr och besvärlig, särskildt under vintertiden, då icke mer än en lägenhet finnes. Jag hemställer då till kammaren, om det kan vara skäl att göra dylika resor, som dock måste företagas ganska ofta, ännu besvärligare, än hvad de redan verkligen äro.

Den vinst, statsverket skulle få af sammanslagningen, är dessutom, såsom förut nämnts, ganska obetydlig, ur finansiell synpunkt knappast nämnvärd, och jag hemställer, huru vida det kan vara lämpligt att i stället lägga denna kostnad på enskilda personer, såsom förhållandet kunde blifva genom förlängda resor till stiftsstaden m. m.

i händelse af bifall till sammanslagningen. Jag kan icke inse, att detta skulle vara klokt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har jemte två andra ledamöter af denna kammare reserverat mig mot det beslut, hvartill det sammansatta stats- och lagutskottet kommit; och då jag det gjort, har jag endast häfdat den ståndpunkt, som jag vid många föregående tillfällen i likhet med andra kammaren intagit i denna fråga.

Jag kunde inskränka mig till att åberopa de skäl, som den förste ärade talaren, en medreservant, anförde till försvar för reservationen. Då emellertid det sammansatta stats- och lagutskottets ordförande sedan i vissa punkter belyst frågan, skall jag be att få något uppehålla mig vid åtskilligt af hvad han i saken anført. Jag har, som jag nämnt, samma ställning till frågan om Hernösands stifts delning, som jag förut intagit. Jag vill icke motsätta mig delningen under vissa vilkor, men jag anser saken icke vara af så trängande nödvändighet, som på många håll och särskildt från den ärade talarens sida framhållits. Jag tror, att åtskilliga andra åtgärder än stiftets delning skulle kunna vidtagas för att afhjelpa olägenheterna och främja de fördelar, som man med stiftets delning afser.

Den ärade talaren uppehöll sig emellertid icke så mycket vid denna fråga, utan sysselsatte sig mera med frågan om det af denna kammare förut för delningen uppställda vilkoret, nemligen en sammanslagning af två andra stift. Han utgick derifrån, att uppställandet af detta vilkor skulle bero på ekonomiska skäl och sökte visa, att en sådan sammanslagning icke skulle medföra någon ekonomisk vinst eller att vinsten åtminstone icke skulle vara afsevärd. Ja, det är alltid så, då ett nytt högt embete skall inrättas: man söker uppvisa, att *det* embetet särskildt icke skall medföra någon stor kostnad. Men jag tror, att om icke kammaren håller igen såväl i den ena punkten som i den andra, skola vi snart hafva en hel mängd nya högre embeten, och då blifva utgifterna nog dryga.

För öfrigt tror jag, att vid denna fråga lika mycket som de ekonomiska skälen spelat in den naturliga motviljan hos landets befolkning mot att inrätta nya, höga, lysande embeten. Denna motvilja har kammaren förut respekterat, och jag vill hoppas och tro, att den fortfarande skall göra det.

Den ärade talaren anförde, att stiftsstyrelsen i det sammanslagna stiftet skulle förlora i magt och inflytande, enär den komme för långt bort; men det finnes dock krafter och magter, som kanske verka starkast på afstånd, och vi hörde ju för några dagar sedan åberopas satsen: *»major e longinquo reverentia»*.

Det har vidare framhållits, att sedan sista riksdagen skulle hafva tillkommit tre nya skäl, som skulle kunna blifva bestämmande för dem af kammarens ledamöter, som förut varit emot stiftets delning, så vida den ej sattes i sammanhang med sammanslagningen af två andra stift. Det första nya skälet skulle vara det, att man nu vet, att befolkningen i Kalmar stift, vid hvilket man särskildt uppehållit sig, är emot en sammanslagning. Jag vill dock fästa uppmärksam-

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

heten uppå, att de talare, som förra riksdagen uppträdde så väl för som emot Kongl. Maj:ts förslag, alla voro fullt medvetna om, att detta stifts befolkning åtminstone till utseendet skulle sätta sig emot sammanslagningen. Detta anfördes af en talare på stockholmsbänken, som var för Kongl. Maj:ts förslag, och det anfördes af en talare på skånebänken, som var emot detsamma, likasom det också anfördes af det sammansatta utskottets nuvarande ärade ordförande, då han nemligen särskildt talade om befolkningens känslighet att vilja bibehålla fäderneärfda institutioner. Detta skäl är icke något nytt skäl, utan med det räknade kammaren redan förra året, när den fattade sitt beslut.

Vidare anförde den ärade talaren, att en ny biskop under sista året skall hafva tillkommit i Finland. Jag vet nu icke, om der verkligen bildats något nytt stift eller icke. I utskottet uppgafs, att man endast flyttat en biskop från en sydligare del af Finland till en nordligare, och i sådant fall skulle väl exemplet mana också oss att flytta en biskop från södra till norra Sverige. Men äfven om en ny biskopsstol inrättats i Finland, kan jag icke föreställa mig, att den nye biskopen skulle få till uppgift att inverka på svenska undersåtar. Det är en insinuation, som jag måste på det bestämdaste tillbakavisa.

Vidare har talats om, att denne biskop skulle vara nödig, därför att Gellivare-Ofotenbanan nu blifvit beslutad. Ja, nog förebragtes här många skäl för och emot denna bana, men att biskopen skulle åka med dit upp på lokomotivet, det kunde jag då aldrig föreställa mig, när denna fråga var före.

Som jag redan sagt, har denna kammare förut velat vara med om delning af Hernösands stift, men dock endast i sammanhang med en reglering af stiftet i öfriga delar af riket och under förutsättning, att biskoparnes antal icke skulle ökas.

Den ståndpunkten intog kammaren vid 1893 års riksdag, då med en mycket stor majoritet, nemligen med 138 röster mot 56. Sedermera framlades förslaget vid 1896 års riksdag. Kammaren intog äfven då samma ståndpunkt, men med en mycket liten majoritet, 108 röster mot 107. Förslaget framlades åter vid 1897 års riksdag, men då afslogs det med 118 röster mot 93, eller med 25 röstes öfvervigt. Således har frågan tre gånger varit föremål för kammarens pröfning, men det är märka, att det upprepade framläggandet af denna fråga förut alltid skett under olika riksdagsperioder. 1893 års riksdag tillhörde en period, 1896 års en annan och 1897 års riksdag en tredje period. Men nu har regeringen framlagt denna fråga vid en ny riksdag inom samma period, utan att nya val till kammaren egt rum. Det är den stora olikhet, som förekommer emellan de omständigheter, under hvilka förslaget nu framkommer, och dem, under hvilka det förut framkommit till Riksdagen. Om regeringen åtminstone på något sätt hade förändrat sitt förslag för att tillmötesgå Andra Kammaren — då kunde man ju hafva trott, att man skulle kunna hafva någon förhoppning på framgång inom kammaren; men icke det minsta har regeringen förändrat sitt förslag, utan den fordrar, att kammaren nu skall taga just det förslag, som kammaren förra året med absolut majoritet, med mer än hälften af sina leda-

möters röster, förkastade. Om föregående års Riksdag hade tagit Kongl. Maj:ts då framlagda förslag, så hade kammaren visserligen brutit med sina gamla traditioner i denna fråga, och det hade ju varit mycket illa redan det. Men om kammaren *nu* i år, utan att nya val egt rum och då mer än hälften af kammarens ledamöter förra året var mot detta samma förslag, som nu åter blifvit framlagdt, skulle antaga förslaget, då har kammaren efter mitt förmenande låtit skjuta en bräcka i sin auktoritet, och detta medför enligt min tanke en våda för landet, vida öfvervägande olägenheterna af att ännu någon tid låta med delningen af Hernösands stift anstå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen och afslag å det framlagda förslaget.

Häruti instämde herrar *Höjer, Wallis, Fredholm, Staaff, Ollas A. Ericsson, Norman, Eriksson* i Qväcklingen, *Bromée, Olsson* i Sörnäs, *Göransson, Olsson* i Åsak, *Ericsson* i Vallsta, *Hanson* i Berga, *Walter, Hansson* i Solberga, *Broström, Göthberg, Hultkrantz, Anderson* i Hasselbol, *Hedin* i Torp, *Johnsson* i Bollnäs, *Back Per Ersson, Jansson* i Saxhyttan, *Hammarström, Pantzarhielm, Persson* i Arboga, *Svensson* i Karlskrona, *K. G. Karlsson, Dahn, Svensson* i Olseröd, *Persson* i Killebäckstorp, *Odqvist, Nilsson* i Skärhus, *Bengtsson* i Häradsköp, *Andersson* i Löfhult, *Petersson* i Fräntorp, *Branting, Nilsson* i Kägglå och *Hultstein*.

Härefter anförde:

Herr Holmgren i Varnhem: Herr talman, mina herrar! Tystnaden är farlig, emedan den ljuger såsom en ansigtsmask, och då jag vill undvika sjelfva skenet af att i någon mån vara osann, anser jag mig särskildt på grund af min ställning skyldig att tillkännagifva, att jag anslöt mig till deras åsigt, som i fjol röstade afslag å den kongl. propositionen om Hernösands stifts delning, och då icke några nya skäl förebragts för den nu framlagda propositionen, så kommer jag äfven i år att fasthålla vid min uppfattning och rösta för reservationen.

Jag skall blott i största korthet angifva några skäl härför.

Herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet säger i sitt anförande till statsrådsprotokollet, att denna delning är så oafvisligt påträngande, de fördelar, som derigenom skulle vinnas, så stora, samt den skada och de faror, som härflöte ur de nuvarande missförhållandena, så handgripliga, att han icke vill och kan härtinnan åtaga sig ansvaret för en underlåtenhet eller ett uppskok.

Herr talman, mina herrar! Dessa ord af herr statsrådet tyda på, att denna kammares majoritet, som tillåtit sig att afslå denna proposition, gjort sig saker till ett ganska svårt och allvarligt brott, då den varit blind för de stora uppgifter, som denne biskop skulle hafva att fylla. Landets representanter kunna väl dock icke vilja skada Norrland genom att neka denna den trettonde biskopen, och landets representanter kunna icke vara med om att icke undanrödja så stora missförhållanden, som äro en följd af att Norrbottens och Vester-

Angående delning af Hernösands stift m. m.
(Forts.)

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.*

(Forts.)

bottens län icke hafva en särskild biskop; och äfven om kostnaderna för denna institution skulle blifva afsevärda, är jag dock öfvertygad, att icke någon enda i denna kammare af ekonomiska skäl skulle vara emot inrättandet af ett trettonde biskopsstift för Norrbottens och Vetterbottens län. Nej, jag förmodar, att Andra Kammarens ledamöter, när de afslogo den kongl. propositionen i fjol, icke ansågo och fortfarande icke anse, att denna stiftsstyrelse skulle vara den uteslutande bäraren af den andliga kulturen i Norrland. Jag förmodar, att de icke anse biskoparne och konsistorierna äfven i öfriga delar af landet vara de förnämsta bärarne af den andliga odlingen. Jag tror, att man i stället för att lägga all vikt på denna nya styrelse bör rigta sin blick på en delning af församlingarna och inrättandet af nya skolor, och dessa skolor böra ställas under en skarpare inspektion för att medverka till den andliga kulturens utveckling i Norrland.

Man har motiverat detta förslag dermed, att domkapitlet i Hernösand skulle hafva så mycket att bestyra, att det skulle vara ett plågeri, om det nödgades fortfarande sköta och administrera hela Norrland i ecklesiastikt afseende. Ja, om så vore, är det fullt klart, att detta ensamt skulle vara ett tillräckligt skäl för att bifalla Kongl. Maj:ts framställning om Hernösands stifts delning; men jag vågar påstå, att så icke är förhållandet. Det är nemligen så, att domkapitlen genom en lag, antagen af Konung och Riksdag, blifvit befriade från handläggningen af åtminstone en hel del göromål, med hvilka domkapitlet det oaktadt fortfarande sysselsätta sig. Alla mål, som röra presternas handläggning af ekonomiska med flera dylika ärenden, hafva blifvit fränskilda från domkapitlens jurisdiktion, och presterskapet har blifvit emanciperadt från att, såsom det fordom hette, till »Roma ganga».

Detta är fastslagen lag, och jag vill för att bekräfta sanningen af mitt påstående hänvisa till ett högsta domstolens utslag för några år sedan, som fins intaget i justitieombudsmannens berättelse till 1897 års Riksdag. Deri framhålles, att det är en högst väsentlig åtskilnad mellan å ena sidan presternas rent kyrkliga åligganden såsom föreståndare för den allmänna gudstjensten och andra kyrkliga förättningar samt handhafvare af religionsvården och å andra sidan de dem anförtrodda bestyren af uteslutande eller öfvervägande världslig natur. Men, mina herrar, huru förhåller det sig härmed i verkligheten? Jo, så, att domkapitlet hela tiden studerat denna lag och fortfarande på administrativ väg afdömt ärenden, med hvilka de lagligen icke haft det minsta att befatta sig, och detta deras åtgörande har alltid blifvit af öfverordnade myndigheter godkänt.

Jag vill i största korthet erinra om förhandlingarna vid det kyrkomöte, som föregick antagandet af denna lag af den 8 mars 1889. På tal om 4 § i denna lag, som förlägger presternas världsliga eller med dessa likartade göromål till världslig domstol, yttrade två numera aflidna biskopar, att om denna § antogs, skulle biskoparna och domkapitlet förlora all magt öfver sina prester. Derpå svarade numera aflidne landshöfdingen Bergström, att det kunde vara ytterst fördelaktigt både för presterna och församlingarna, om de för behand-

lingen af sina angelägenheter kunde få ett forum, der man kunde vänta bättre insigter för deras bedömande än hos domkapitlen.

Lagen har nu gått igenom, men den har blifvit fullständigt eluderad, och om man granskar diarierna hos Hernösands domkapitel, så visar det sig, att af de 2,000 mål, som der blifvit handlagda, åtminstone 50 procent varit af den beskaffenhet, att de aldrig bort der handläggas. Vid sådana förhållanden anser jag, att man icke kan taga någon hänsyn till detta skäl, som annars skulle vara af tungt vägande betydelse.

Jag vill nu blott med några ord vända mig mot den ärade talare på norrbottensbänken, som på sitt vanliga utmärkta sätt pläderade för det kongl. förslaget, dervid han betonade, att frågan blott hade en ekonomisk betydelse. Jag vill deremot invända, att denna betydelse torde för de flesta af denna kammares ledamöter vara alldeles främmande. Det är kammarens *värdighet*, som har en stor betydelse, och då kammarens värdighet bör stå för kammaren såsom något af den största vikt, så är för frågan, om en sammanslagning skall ega rum eller icke, *det* af den största betydelse, om det vilkor, som kammaren har uppställt härför, skall blifva uppfyllt, och detta vilkor framstår sålunda såsom ett skäl för kammarens åtgärd i förevarande fall. Den ärade talaren sade, att i Kalmar stift finnes fullständig kännedom hos domkapitlet om förhållandena der, och att denna omständighet skulle utgöra ett skäl, hvarför man icke skulle gå in på sammanslagningen. Men jag vågar, mina herrar, bestrida rigtigheten af detta påstående. Huru kan man tänka sig, att denna antediluvianska institution, som vi kalla domkapitlet, att dessa lektorer i grekiska och latin och hebreiska och matematik, hvaraf de äro sammansatta, skulle, äfven om de arbetat i 20 à 30 år i domkapitel, hafva den bekantskapen med folkets lynne, med dess känslor, med den andliga ställningen inom Sveriges landamären? Jag bestrider det. Det är omöjligt. Således kan det åtminstone icke utgöra något skäl mot sammanslagningen. Icke utan missnöje, sade den ärade talaren, af befolkningen i Kalmar stift skulle denna sammanslagning kunna komma till stånd. Med den lilla kännedom, jag eger om folket — och en prest kan icke sakna all kännedom om folklynnet och de tankar, som röra sig hos folket — är jag fullt öfvertygad, att detta missnöje hos en stor del af befolkningen ungefär är lika med noll. Missnöjet skulle icke blifva stort och tårarne icke blifva många, äfven om dessa domkapitel inom Sveriges öfriga 12 stift skulle lemna rum för tidsenligare institutioner, der församlingarna sjelfva och folket, som utgör kyrkan, finge deltaga i val af stiftsstyrelse.

Herr talman, på grund af hvad jag i allra största korthet vågat anföra och med stöd af hvad reservanterna yttrat, tillåter jag mig att äfven i år likasom i fjol yrka afslag å den kongl. propositionen och bifall till reservanternas förslag.

Herr Petersson i Påboda: Kammaren må icke förtänka oss, representanter från Kalmar stift, om vi i dag mer än eljest göra anspråk på kammarens uppmärksamhet. Det läge, hvori frågan för närvarande ligger, gör att ställningen synes för Kalmar stift vara sär-

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.*
(Forts.)

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

deles hotande. Reservanterna hafva nu uti sitt afslagsyrkande sagt, icke att de förneka behofvet af en delning af Hernösands stift — det synes de vilja vara med om; det kan man ock höra af de ytt-randen, som de i dag haft här i kammaren. Men de vilja som vilkor för denna delning föreslå en sammanslagning af 2:ne stift i södra Sverige, och det är just emot denna sammanslagning, som vi, som representera de orterna, måste inlägga vår vördsamma gensaga. Ett bifall till den reservationen och ett afslagsyrkande med den motivering som måste ju innebära en kammarens anvisning till regeringen att söka lösa frågan uti den riktningen. Jag inser ju mycket väl, att från deras sida, som icke vilja vara med om att öka stiftens antal, det är mycket lämpligt att kasta sig just på den der samman-slagningen, och man har på sista tiden, sedan man först tänkt på Visby stift och velat hafva det sammanslaget med ett annat, hittat på, att det möjligen kunde vara lämpligt att taga Kalmar stift och sammanslå det med Vexjö. Men jag hemställer emellertid till her-rarne, huru vida det kan vara lämpligt. Särskildt talaren på norr-bottensbänken har i dag i denna fråga till full evidens visat — huru som en mängd olägenheter skulle uppstå genom en sådan samman-slagning. Jag vill särskildt betona, att befolkningen i dessa orter såsom en man uttalat sig *emot* denna sammanslagning. Jag anser mig skyldig att framhålla detta, därför att jag i likhet med mina kamrater fått en massa protokollsutdrag och petitioner med anhållan, att vi skulle framlägga dessa för Riksdagen och gifva deras önskningar till känna. Nu kan man ju säga om dessa petitioner och fol-kets önsknings i dessa orter, att man icke får taga hänsyn till dem — det är så lätt att få personer att skriva sina namn på handlingar och petitioner, då det icke innebär något vidare ansvar; och för öfrigt hafva de helt säkert tillkommit genom påtryckning från prester-ligt håll. Ja, man kan resonera på det sättet, och jag skulle kanske tycka alldeles detsamma, om jag icke kände en mängd af de perso-ner, som här tecknat sina namn. Jag vet, att det är personer, som veta hvad de göra, som icke skriva i ogjordt väder, och icke heller låta sin mening bestämmas af påtryckning vare sig från klerikalt eller annat håll. Jag kan därför icke se annat, än att det är Riks-dagen lika värdigt att taga hänsyn till dessa folkets önsknings i en hel provins som att nu envist fasthålla vid ett gammalt, förut fattadt beslut.

Herr von Friesen citerade särskildt en latinsk sentens, som vi förut hört här i kammaren. Jag är icke latinare och förstår mig icke mycket på latin. Men jag vill säga, att den sentensen passar rakt icke här vid lag. Ty Kalmar stifts invånare hafva på det allra klaraste och tydligaste ådagalagt, att de just hafva vördnad för sin stiftsstyrelse och vilja hafva den kvar på nära håll och absolut mot-sätta sig, att den flyttas åt andra landsändar. Det citatet kan alltså rakt icke här vid lag tillämpas.

Nu vill jag betona en annan sak. Har icke staten sjelf inrättat dessa institutioner? Jo visst. Ligger det då icke i statens intresse, att dess egna lagliga institutioner blifva värderade af folket? Jo visst. Då kan man väl fråga: Är det rätt och riktigt att, sedan

staten inrättat en sådan institution, sedan folket sammanvuxit dermed, taga densamma ifrån en provins och derigenom uppväcka missnöje och ledsamheter? Jag tror icke det. Jag tror verkligen, att det vore kammaren värdigt att låta provinsen behålla, hvad den i det fallet har. Vi hafva voterat millioner åt än den ena och än den andra provinsen. Vi hafva voterat 22 millioner till en bana uppe i Norrbotten, 13 millioner till en lokalbana i Bohuslän. Ingen kan neka, att det är förmåner, som härigenom bereds dessa provinser. Jag vill nu icke påstå, att jernvägar och biskopar hafva något närmare sammanhang med hvarandra. Men det vill jag säga: Kalmar stift eller län har hittills, mig veterligt, icke fått en enda mil jernväg byggd af staten. Staten har icke i det fallet kostat på den provinsen några penningar. Nu kommer man och vill beröfva den till och med en institution, som den haft i 300 år, utan att gifva vederlag på något annat sätt. Det må icke förvåna, om provinsens befolkning tycker, att den sättes i en undantagsställning, och att mot den vidtages en åtgärd, som den från sin synpunkt betraktar som en våldsåtgärd. Man kan visserligen säga: »Det är oförståndigt af befolkningen att sätta sig emot.» Ja, det är möjligt. Men man kan då öröja att vidtaga denna åtgärd, till dess man öfvertygat befolkningen om dess oförstånd i detta fall. Och det torde icke gå så snart att göra det.

Man säger, att det är att gå i reaktionär riktning, om man inrättar nya stiftsstyrelser. Det är en institution, som behöfver reformeras. Ja, jag skall icke sätta mig emot en reform der vid lag. Men man måste då vidtaga reformen öfver hela linien och skipa rättvisa, men icke företaga en sådan åtgärd som att indraga en stiftsstyrelse, som funnits till i århundraden.

Jag har, som herrarne veta, väckt en motion i denna fråga och dermed gifvit ett uppslag till dess lösning. Herr Anderson i Tenhult har i sin reservation gifvit ett annat uppslag för frågans lösning. För min enskilda del får jag förklara, att jag kommer att rösta för Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, men vill uttala den förhoppningen, att, för den händelse frågan äfven denna gång skulle falla, regeringen ville vid kommande eventuella förslag söka andra utvägar än att föreslå en sammanslagning af ett par stift i södra Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Husberg: Jag begärde ordet för att med några ord replikera herr von Friesen.

Han yttrade, att det är kammarens pligt att i en fråga som denna hålla emot inrättandet af stora lysande embeten. Ja, naturligtvis. Det är ju i och för sig alldeles riktigt, att kammaren icke skall bevilja anslag för sådana embeten i onödan. Men om det kan påvisas, att de till äfventyrs äro behöfliga, då kunna de allmänna principerna i det speciella fallet naturligtvis icke hafva någon tillämpning.

Herr von Friesen betecknade dessa administrativa högre embeten såsom lysande. Ja, derom kan det ju vara olika meningar. Jag för min del tycker icke, att de så särskildt böra betecknas som sådana. Jag tror, att man skall se dem från synpunkten af det gagn, de åstad-

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.*

(Forts.)

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

komma. Innehafvarne sjelfva torde näppeligen anse dem som så särskildt lysande positioner. Men eftersom man här i kammaren på senare tiden börjat tala latin, tror jag, att man der möjligtvis kunde tillämpa det här mycket citerade ordspråket: »Major e longinquo reverentia». Då man talar mot sådana större embeten, får jag verkligen säga, att icke har svenska staten, hvad stiftsstyrelserna beträffar, farit fram med våldsamt fart de sista århundradena. Ty så vidt jag vet, är det mer än 200 år, sedan någon stiftsstyrelse eller något biskopsdöme här inrättades.

Vidare yttrade herr von Friesen, att han ville tillbakavisa en insinuation, som jag skulle hafva gjort mot den finska styrelsen, så till vida som jag skulle hafva menat, att man vid inrättandet af ett biskopsdöme i Uleåborg skulle hafva haft det syftet derunder att befrämja den fennomanska agitationen i Sverige. Jag måtte hafva uttryckt mig bra illa, då jag tvärt om trodde mig hafva sagt, att jag icke ansåge mig berättigad att vid det af tidningarna omtalade inrättandet af en biskopsstol i Uleåborg anknyta den farhåga, om hvilken jag talade, för finsk agitation. Således, det är jag mycket angelägen om, att, i fall jag uttryckt mig illa i den punkten, få ett sådant missförstånd häfdt.

Herr von Friesen yttrade, att finnarne hafva kan hända icke gjort något annat än flyttat en biskopsstol från ett ställe till ett annat. Jag tror, att jag vore bra illa underrättad, om icke det faktiska förhållandet i Finland vore, att de inrättat en ny biskopsstol och flyttat en annan.

Herr von Friesen bemötte ock, delvis kanske, i en något skämtsamt ton, hvad jag talade om betydelsen af Riksdagens beslut angående Gellivare—Ofotenbanan. Herr von Friesen förstod väl min tankegång i det fallet, det är jag öfvertygad om. Ty den hade den innebörden, att, samtidigt med det man genom så storartade finansiella och ekonomiska ansträngningar befrämjar den materiella utvecklingen, man ock borde vara beredd att offra och gifva något äfven för den direkt andliga kulturella utvecklingen.

Han frågade, om det vore meningen, att vi skulle sätta till denna biskop och så låta honom der uppe åka på lokomotiv. Ja, nog skall han få åka på jernväg. Kommer han dit, får han anledning att resa både norr- och öster- och söderut. Men nog skola vi försöka bereda honom en bättre tillflyktsort än ett lokomotiv, och nog skola vi ställa någon passagerarevagn till hans förfogande. Herr von Friesens yttrande påminde om något, som han sade i fjor i en diskussion på ett helt annat område. Det var då det var fråga om en telegrafkabel till Gotland och han befann sig i meningsutbyte med landshöfdingen på Gotland. Då yttrade han: »Vill herr Poignant afstå från biskopen i Visby, skall jag för min del yrka bifall till telegrafkabeln.» Ja, mina herrar, gör man så en biskopsplats till en bytesvara, är en sådan ståndpunkt visserligen klar och tydlig, men icke vill jag förmoda, att det är en ståndpunkt, som denna kammare skall dela.

Herr Lundell: I likhet med mina länskamrater skall jag vitsorda, att det icke är allenast presterna inom Kalmar stift, som vilja

behålla sin biskop, utan att det är en bestämd och utbredd folkmening inom hela stiftet, att biskopsembetet i Kalmar bör bibehållas. I stiftet hafva under tidernas lopp förhållandena utvecklats så, att det verkligen många gånger är ett behof att vända sig till biskopen i en mängd frågor och angelägenheter, och detta gäller icke allenast de högre klasserna, utan också det lägre egentliga folket, som ofta i olika frågor vänder sig till biskopen, då det uppstått tvist emellan presterna och folket.

Det var nyss en talare på vestgötabänken, som påstod, att han hade reda på folkmeningen i orterna. Jag kan ej förstå, huru den personen kan hafva bättre kännedom om folkmeningen än de, som representera just dessa orter och som enstämmigt förklarar, hvad som der är folkmeningen.

Det har förut af en representant talats om kostnaderna för biskopsdömena och att det skulle vara en så stor besparing att draga in kalmarstiftet. Men den besparingen blefve nog ganska liten, under det att en sådan åtgärd skulle medföra en stor förlust genom att göra folket missnöjdt med och misstämmt emot Riksdagens åtgörande. Jag tror icke, att det kan vara Riksdagen värdigt att så förtrycka en minoritet. Jag tror ej heller, att Riksdagen eller att ens Andra Kammaren skall vara med om att utöfva ett sådant tryck emot en provins och derigenom alstra ett så skarpt missnöje, som i sådant fall skulle uppstå. Jag har från hvarenda socken, som tillhör min valkrets, emottagit de mest bestämda uttalanden från en mängd personer, hvilka skrivit under petitioner och protokoll, deri protesteras emot den ifrågasatta sammanslagningen. Presterskapet i stiftet har genom en särskild deputation uppvaktat Konungen och protesterat deremot. Ortens riksdagsmän hafva varit uppe hos Konungen och anhållit, att någon sammanslagning ej måtte sättas i fråga. Jag undrar verkligen då, om vederbörande kunna komma fram med förslag om sammanslagning, då från denna provins en så bestämd protest gör sig gällande. Jag tror verkligen, att de skola draga sig ganska länge för att göra en sådan framställning. Vore det fråga om en omreglering af stiftet öfver hela riket, så finge vi väl underkasta oss de förändringar och jemkningar, som deraf kunde föranledas, men det är orimligt att sätta i fråga, att en enda provins skall blifva lidande för en förbättring, som behöfver införas i en annan provins, och att man ovilkorligen just i den förra skall göra besparingar för den senares räkning.

Jag vill nu fråga representanterna för andra provinser, om det är så, att de icke sätta värde på att behålla sina biskopsembeten, ty i sådant fall kunde ju må hända målet vinnas genom indragning på något annat håll utan så stort missnöje som hos oss. Jag har förut frågat kronobergare här, om de vilja vara med om att draga in biskopsembetet i Vexjö och lägga det länet under biskopen i Kalmar, hvilket ju kunde ligga lika nära till hands. Skara stift är ju icke stort. Jönköpings län är nu deladt på tre stift. Kunde man icke taga den delen af länet, som nu tillhör Vexjö stift, och lägga den till Skara stift samt få ner Kronobergs län till Kalmar stift och på det sättet draga in Vexjöbiskopen? Men en sådan anordning för-

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

klarade åtminstone två riksdagsmän från Kronobergs län, att de icke på några vilkor ville vara med om. Strengnäs stift är icke heller synnerligen stort. Kunde man icke dela det, så att Nerike lades till Karlstads stift och Södermanland till Linköpings stift? Äro södermanlänningarne med om att draga in biskopsambetet i Strengnäs stift? Jag uppfordrar representanterna der att svara, om de vilja vara med på en sådan anordning. Då vore det ett sätt att få en ny biskop. Äro de öfvertygade om, att folket der icke är emot ett sådant förslag, så uppmanar jag dem att gifva det till känna. Men de blifva nog svaret skyldiga.

Emellertid tror jag, att, om en utredning skulle verkställas angående dessa förhållanden, det skulle dröja ett tiotal år, innan den behöfliga förändringen och förbättringen i Norrland komme till stånd. Jag erinrar om, att sjelfva kostnadsfrågan är mycket liten, och att det ej skulle vara mera än tre à fyra tusen kronor, som skulle kunna inbesparas på hela denna anordning, hvilken dock skulle åstadkomma så mycket missnöje och obehag inom ett visst område. Jag tror för öfrigt, att Kalmar län skulle kunna gifva en ersättning i stället för den besparing, som skulle kunna ske genom indragning af den civila förvaltningen vid domkapitlet i Kalmar. Den besparingen skulle kanske gå till två tusen femhundra à tre tusen kronor, men inom landsstaten i länet skulle kunna indragas två à tre tjänstemän utan någon större olägenhet, och derigenom kunde inbesparas det beloppet. Jag har framlagt detta förslaget för åtskilliga af kammarens ledamöter och äfven framställt det för herr civilministern. Han har yttrat, att en sådan indragning säkerligen är möjlig, och jag uppfordrar honom att gifva till känna, huru vida så låter sig göra. På det sättet kunde man sålunda inbespara minst ifrågavarande belopp utan att behöfva vidtaga en så betydande förändring som att indraga ett biskopsstift, som existerat i nära trehundra år och hela denna tid befunnits nödigt och nyttigt och som icke kan sägas vara mindre nödigt och nyttigt nu.

Det är klart, att vederbörande domkapitel i Kalmar känner presterna och folklynnnet der nere bättre, än hvad ett annat domkapitel skulle kunna göra. Vidare vet man bestämdt, att domkapitlet i Vexjö stift ej alls vill hafva Kalmar stift inordnad under Vexjö stift. Vederbörande i Vexjö anse sig hafva tillräckligt att göra Kalmar stift förutan. Vexjö stift är ej heller, sådant det nu är, ett af de mindre. Till arealen är det större än både Skara och Strengnäs stift, och det har en folkmängd, som för närvarande är nära lika stor som densamma i något af de båda nämnda stiften. Det är klart, att vederbörande stiftsstyrelse genom sammanslagningen skulle få mycket svårare göromål än nu, och det skulle ej vara möjligt att med samma intresse vårda sig om läroverken och undervisningen i ett stort stift som i ett mindre, och synnerligen skulle den från stiftsstaden aflägsnaste delen få lida deraf.

Det är vidare möjligt, att Lunds stift, som nu har en befolkning af omkring sjuhundrafemtio tusen, snart nog anses för stort för en stiftsstyrelse, så att en del af stiftet måste fränskiljas. Det vore då mycket lämpligt, att Blekinge sammansloges med Kalmar stift, och

Blekinge skulle särkerligen då kunna erhålla en för länet mera omfattande verksamhet från stiftsstyrelsen, än nu är möjligt.

På grund af de skäl, som anförts både inom de orter, som skulle beröras af den ifrågasatta sammanslagningen, och som här i Riksdagen och af Kongl. Maj:t äro anförda för stiftsdelningen, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan.

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet von Krusenstjerna: Den siste ärade talaren rigtade till mig en direkt förfrågan, huru vida något hinder kunde möta emot indragning af fögderibefattningar inom Kalmar län. Och då han önskat veta min åsigt i detta afseende, kan jag meddela, att landshöfdingen i länet är betänkt på att inkomma med förslag derom, att på Öland, hvarest nu finnas två kronofogdar och två härads-skrifvare, skulle indragas en kronofogde- och en häradsskrifvarebefattning, hvarjemte han anser, att äfven indragning af länsmanstjenster derstädes kan ega rum. Hvad dessa sistnämnda beträffar, är förslag om sådan indragning redan väckt.

Vidkommande min ställning till frågan, kan jag endast säga det, att, om länsstyrelsen anser, att indragning af ifrågavarande befattningar kan ega rum utan olägenhet för den öländska befolkningens intressen, regeringen icke kan hafva något att invända deremot, för så vidt vid den utredning, som då kommer att företagas, länsstyrelsens uppfattning blefve bekräftad.

Herr Björck: Herr talman, mina herrar! Det är visserligen icke tacksamt att begära ordet i denna fråga, men jag kan dock ej stillatigande låta den gå förbi, då jag för min del anser det vara af största vikt, att saken icke ytterligare uppskjutes, utan nu slutligen afgöres.

Jag tror, att vi stå i så stor tacksamhetsförbindelse till Norrland, att vi böra gå norrländingarnes önskan tillmötes, då de nu der uppe vilja hafva en institution, som skulle kunna befämja undervisnings- och kyrkoväsendet. Denna fråga har på alla håll, der den varit före, mötts med lifliga sympatier. Regeringen har gång efter annan tagit den om hand och anser den nu föreslagna delningen högst nödig. Domkapitlet i Hernösand har förklarad delningen vara af yttersta behof påkallad. Landstingen i de båda län, som skulle deraf beröras, hafva inkommit med framställningar i samma syfte, likasom representanter för Hernösands stift vid ett föregående tillfälle till chefen för ecklesiastikdepartementet ingifvit petitioner om att denna fråga måtte snart lösas. Riksdagen har gång på gång sagt, att den vill sjelfva saken, ehuru väl dock Andra Kammaren varit af den meningen, att dervid skulle fästas ett visst vilkor.

Den förste talaren sade, att Andra Kammaren bör såsom en bra karl stå fast vid sitt ord och ej ändra beslut. Men, mina herrar, jag undrar, huru många saker skulle komma att gå igenom, om den satsen blefve tillämpad. Jag tror, att endast vid denna riksdag flera frågor gått igenom, som förut afslagits. Och hvad för öfrigt detta ärende särskildt vidkommer, så tror jag, att de ledamöter, som i följ röstade emot, nu kunna med goda skäl rösta för. En del voro då

Angående
delning af
Hernösunds
stift m. m.
(Forts.)

nyvalda och ville sätta sig in i frågan samt trodde kanske dessutom, att den kunde lösas genom sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Nu protesteras vederbörande i Kalmar stift emot en sådan ordning, och hvilket stift än föreslås till sammanslagning med ett annat, framställas protester deremot. Hvarför då uppskjuta saken längre? Hvarför icke hellre afgöra den nu? Den ekonomiska sidan af saken är ju af så ringa betydelse. För öfrigt tror jag icke, att man skall i svenska historien kunna påvisa något sådant, som att en landsdel, hvilken under århundraden haft inom sig en institution, som den älskar och vill behålla, blifvit med våld frånryckt densamma. Jag anser därför, att vi icke böra gå så till väga med Kalmar stift, utan att vi böra låta det behålla den biskopsinstitution, det har. Sverige borde väl hafva råd att åt sitt framtidsland Norrland gifva egen stiftsstyrelse och egen biskop.

Herr Lindgren: Mycket har redan blifvit sagdt i denna fråga, och jag skall icke upprepa, hvad som här yttrats angående den påverkade sammanslagningen af vare sig Kalmar och Visby stift eller Kalmar och Vexjö stift; i detta afseende ansluter jag mig fullkomligt till hvad som derom yttrats af mina länskamrater.

Jag vill här endast tillägga, att äfven jag har från min hembygd och orten der omkring mottagit skriftlig uppmaning att i Riksdagen framhålla att Kalmar stifts upphäfvande skulle vålla mycken skada i kyrkligt afseende och att, under liflig önskan att få bibehållas vid den ordning, som i århundraden egt rum, hyste man den förhoppning, att Kalmar stift måtte få behålla sin sjelfständighet under egen stiftsstyrelse. Jag kan därför icke underlåta att betona, att här icke gäller endast att ordna de kyrkliga förhållandena i Norrland, utan att, om motionärernas och reservanternas förslag skulle vinna bifall, fråga också är om att beröfva en landsdel en hittillsvarande fördel. Det tycks här icke gälla — såsom eljest är det vanliga förhållandet inom Riksdagen — att vidtaga en åtgärd, hvarigenom likartade kraf ställas på alla medborgare i landet eller hvarigenom en fördel skulle *beredas* någon viss landsdel, utan tvärt om, derest motionärernas förslag gå igenom, begär man den orättvisan att *beröfva* en stor landsdel en fördel, som den under århundraden innehaft. Men i dylika fall brukar åtminstone icke Andra Kammaren lemna å sido tänkesätten hos folket i den landsort, hvars intressen äro i fråga, och därför kan jag icke föreställa mig, att denna kammare skulle bifalla motionerna eller reservanternas yrkande.

Hvad beträffar sjelfva hufvudfrågan i öfrigt, så hafva så väl i den kongl. propositionen som utskottets utlåtande, såsom mig synes, så fullgiltiga och talande skäl blifvit anförda för densamma, att jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Jag har alltid, eller åtminstone så godt som alltid, lemnat min röst till förmån för de anslag, som begärs för att i ett eller annat afseende befordra utvecklingen af Norrland, hvilket jag städe ansett vara vårt framtidsland. Jag kommer därför också nu att rösta för den ifrågasatta

delningen af Hernösands stift. På samma gång jag detta gör, vill jag dock gifva till känna, att jag icke hör till dem, som anse, att man för rätthafveris skull eller för åstadkommande af någon liten besparing skall vidtaga ett arrangement, som går ut på att hos inbyggarne i en gammal odalbygd, der man nu för tiden kämpar en hård kamp för tillvaron, väcka misstämning eller obehagliga känslor. Jag vill icke vara med om ett beslut, som förnärmar invånarne i en landsända, der man på grund af ett konservativt åskådningssätt med erkännansvärd pietet hänger fast vid fäderneärfda traditioner. Jag vill i denna som andra frågor stå på den svagares sida, och derfor kommer jag att rösta för bifall till utskottets förslag.

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Herrar *Petersson* i Boestad, *Nilsson* i Grofva och *Kardell* instämde häruti.

Herr Sundblad: Då en presterlig ledamot på skaraborgsbänken inom denna kammare uppträdt och så bestämdt yrkat afslag så väl å Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan, så skall jag tillåta mig, för att i någon mån bilda en motvigt mot honom i detta fall, att yrka bifall till så väl den kongl. propositionen som utskottets förslag.

Det är dock icke denne presterlige ledamots uppträdande, som gör, att jag begärt ordet, utan fast mer den omständigheten, att då denna fråga om Hernösands stifts delning beröres, så beröres på samma gång frågan om sammanslagning af Visby stift med Kalmar stift. Det har erkänts så väl af den kongl. propositionens förespråkare som dess motståndare, att delningen af Hernösands stift är nödvändig. Man har tillika erkänt, att denna delning bör ske ju förr dess hellre. I dessa punkter råder således ingen oenighet hos flertalet inom denna kammare. Fast mer hör man deremot skiftande meningar göra sig gällande, huru vida denna delning af Hernösands stift skall ske på sätt regeringen föreslagit och utskottet tillstyrkt, eller om delningen skall försiggå i öfverensstämmelse med den uppfattning, som Andra Kammaren under tre riksdagar, 1893, 1896 och 1897, fasthållit vid, en uppfattning, gående ut derpå, att Hernösands stifts delning skall ske endast under det vilkor, att en sådan förändring göres gällande med afseende på den nuvarande stiftsorganisationen för öfrigt, att tvenne mindre stift sammanslås till ett och att således stiftsstyrelsernas antal icke i någon mån ökas utöfver det närvarande.

Denna uppfattning har fått sitt uttryck så väl i den reservation, som finnes utskottets betänkande bilagd, som ock i motioner, väckta af olika medlemmar inom kamrarna. Man har föreslagit, antingen att Visby stift skulle sammanslås med Kalmar stift och att i följd deraf biskopsbefattningen i Visby skulle indragas, eller också att Kalmar stift skulle förenas med Vexjö stift och således biskopsysslan i Kalmar indragas.

Beträffande frågan om Visby stifts sammanslagning med Kalmar stift, tillåter jag mig påpeka, huru som mot en sådan anordning finnas trenne hufvudsakliga skäl. Det första och förnämsta ligger i den

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

omständigheten, att ön Gotland är så afälgset belägen från fastlandet och att denna ös befolkning har stor svårighet, åtminstone under den kallare årstiden, att kunna upprätthålla en någorlunda jemn förbindelse med fastlandet. Det händer därför icke så sällan, mina herrar, att gotlänningarne nödgas underkasta sig en, om jag så må uttrycka mig, liten polarexpedition för att under vintertiden kunna angöra närmaste punkt å fastlandet. Huru skulle nu öns kyrkliga förhållanden kunna skötas, om den, som hade det högsta öfverinseendet öfver desamma, vore boende i Kalmar? Dem, som äro intresserade af och vilja rösta för sammanslagning af Visby och Kalmar stift, tillåter jag mig inbjuda till deltagande i en sådan der liten polarexpedition, för att de skola finna, att här är en »via dolorosa».

Det andra skälet mot denna sammanslagning ligger i gotlandsbefolkningens insulära skaplynne med dertill hörande särdeles egendomliga förhållanden, icke minst språket, hvilket en från fastlandet till ön inkommen person har svårt lära sig förstå och vänja sig vid. Det tredje skälet ligger i den omständigheten, att, om biskopsbefattningen för Gotland skulle indragas, statsverket nog icke skulle derigenom göra en besparing, och allra minst någon besparing, som skulle räcka till att upprätta ett nytt stift i det öfre Norrland, ty det torde väl åtminstone för en del af herrarne vara bekant, att den nuvarande biskopen i Visby stift uppbar sin hufvudsakligaste lön såsom kyrkoherde i Visby stads- och landsförsamling.

Vänder man så tanken på Kalmar stifts sammanslagning med Vexjö stift, så mötes man äfven der af egendomliga, sekelgamla förhållanden, i hvilka befolkningen vuxit in och vid hvilka den med seghet vill fasthålla, förhållanden, som också påpekats i utskottsberäkningen och om hvilka utskottet säger: »Påtagligt är dock, att indragningen af en sedan lång tid tillbaka bestående stiftsstyrelse skall genom den rubbning af befintliga och invanda förhållanden, hvilken den måste medföra, innebära känbara svårigheter.» Jag behöfver icke närmare inlåta mig på dessa svårigheter, som skulle blifva en följd af den förordade sammanslagningen af Kalmar och Vexjö stift, svårigheter, som skulle uppstå särskildt för Kalmar stift och som här blifvit af olika representanter för Kalmar län påpekade. De hafva äfven af en talare på norrbottensbanken blifvit så belysta, att jag icke tilltror mig kunna gifva dem någon bättre belysning.

Säkert är, att om man närmare ingår i ompröfning, huru vida de begge alternativa sammanslagningarna befinnas vara lämpliga eller icke, så skall man stöta på svårigheter, så stora och af så djupt ingripande betydelse, att ingen, som verkligen vill den befolknings väl, som det gäller att beröfva ifrågavarande fördel af egen biskopsbefattning, skall kunna vilja tillstyrka vidtagandet af en åtgärd, hvarigenom denna fördel, som befolkningarne både på Gotland och i Kalmar stift hålla på, skulle varda dem beröfvad.

Jag tror att man vid en sådan ompröfning af saken lätt skall finna, att de skäl, som tala mot eu sådan sammanslagning, som här blifvit ifrågasatt, vare sig af Visby stift med Kalmar eller Kalmar stift med Vexjö, äro vida starkare än de skäl, som kunna tala till förmån därför. Då så är förhållandet och utskottet dessutom säger:

»Om det ena så väl som det andra alternativet gäller i öfrigt, att det emellan dem och frågan angående Hernösands stifts delning icke lär kunna uppvisas något ovilkorligt, i sakens egen natur grundadt sammanhang», så synes det mig, som om kammaren, derest den nu skulle vidhålla den uppfattning, som den uttalat vid tre föregående riksdagar, dermed skulle drifva en konsekvens för upprätthållande af sin värdighet, som saknar tillräckliga grunder.

Ar det för öfrigt så, att en stiftsstyrelse med sin chef i spetsen ännu kan räknas till kulturens bärare — och det kan väl icke nekas — och har denna stiftsstyrelse till uppgift icke blott att bevaka de kyrkliga intressena, utan äfven att taga vård om folkskolan och de högre skolorna och sålunda verka för befrämjandet af de institutioner, från hvilka det uppväxande släktet skall erhålla kunskap och odling, och är det vidare så, att Riksdagens Andra Kammare innerligen önskar, att det öfre Norrland måtte erhålla fördelen af egen stiftsstyrelse och dermed också ett medel för utbredandet af svensk kultur i dessa nordliga bygder, så tycker jag det bör vara med denna kammares värdighet mest öfverensstämmande att nu antaga den kongl. propositionen och utskottets förslag, till hvilka jag för den skull, herr talman, nu vill yrka bifall.

Herr Sjö: Det synes verkligen, som om vederbörande, när de framkommit med den proposition, som här föreligger till afgörande, varit ledda af det gamla ordspråket: »trägen vinner». Det är nu för fjerde gången, som vi hafva denna fråga, nästan alldeles oförändrad, på kammarens bord till afgörande.

För hvarje gång har denna kammare tydligt och klart uttalat sin ödmjuka önskan, att på samma gång Kongl. Maj:ts förslag antoges, hvartill äfven denna kammare förklarar sig villig, äfven ett annat förslag måtte bifallas, gående ut derpå, att man finge ett par mindre stift sammanslagna till ett. Det har för den skull i så väl Första som Andra Kammaren framlagts förslag härom och yrkats, att Vexjö och Kalmar stift skola sammanslås till ett.

Nu säga vederbörande, att detta icke går an, derför att Kalmar stifts presterskap har satt sig i opposition mot ett sådant förslag. Ja, man kan verkligen uppkonstruera en agitation och åvägabringa ett motstånd mot än det ena, än det andra förslaget i detta hänseende. Och hvad nu särskildt Kalmar stift beträffar, så lär det der förhålla sig på det sätt, att det är en prestman, som satt hela denna agitation i gång. Den har sedermera gått från prestman till prestman, och när man slutligen lyckats åstadkomma en petition, så reste några komiterade upp till Kongl. Maj:t och aflemnade densamma. Jag vet icke, om tidningarne rätt återgifvit det svar, som denna deputation fått vid aflemmandet af sin petition, men äro deras uppgifter rigtiga, så skulle detta svar hafva gått derpå ut, att man äfven måste taga hänsyn till, hvad Riksdagen i detta fall uttalat, och ett sådant svar ansåg jag för min del också vara rätt och fullt på sin plats.

Om, såsom jag tror, detta var förhållandet, tror jag också, att, liksom man i Vexjö stift icke har hört talas om den ringaste agitation mot en sammanslagning, man icke heller borde vare sig i det

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

ena eller andra stiftet sätta i gång en agitation mot eller för förslaget, ty man får väl hoppas, att Kongl. Maj:ts regering och Riksdagen skola på bästa sätt afgöra frågan. Nu har man i stället uppfört sig, som om man icke skulle vilja underkasta sig gudomlig och mensklig ordning. Detta trodde jag dock vara en pligt för alla, och framför allt för våra prester, som ju äro evangelijs förkunnare och kyrkans målsmän. Ger man sig till att agitera på detta sätt, så tror jag sannoligen, att det blir ganska svårt för Riksdagen att åstadkomma någonting, i fall man skall rätta sig efter sådana agitationer, vare sig de gå i den ena eller andra riktningen. All hänsyn till sådana borde vara bannlyst från Riksdagen, bannlyst från den lagstiftande församlingen, liksom äfven från högre ort.

Då jag är af den uppfattningen, och då jag icke kan finna, att, om Riksdagens beslut kommer att gå i den riktning, som denna kammare uttalat sig för, någon skulle blifva lidande derpå, kan jag icke gå med på utskottets förslag. Det har visserligen från riksdagsmän ifrån Kalmar stift sagts, att det nämnda stiftet skulle blifva lidande på en sådan sammanslagning, men hvarken de eller stiftets presterskap i sin petition hafva kunnat lemna ens en tillstymmelse af bevis för riktigheten af de satsar, som de förfäktat, men väl hafva de skäl, som för dem anförts, blifvit till stor del vederlagda. Nej, hvad de hafva framkastat är ohållbara satsar, ohållbara meningar i så väl det ena som det andra hänseendet, och jag hemställer till er, mina herrar, om vi skola hålla på och rätta oss efter dessa uttalanden och meningar. Nej, låtom oss då hellre hålla fast vid hvad förlidna Riksdag beslutade.

Då jag har denna uppfattning, torde det, herr talman, vara klart, att jag kommer att yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Andersson* i Pettersborg förklarade sig instämma med herr *Sjö*.

Herr *Pettersson* i Österhaninge: Herr talman! I likhet med en talare på gotlandsbänken har jag funnit mig föranlåten att begära ordet för att tillkännagifva, att jag kommer att lemna min röst till förmån för förslaget, men för att tillika bekänna, att jag länge hyst tanke på möjligheten af den nu ifrågasatta sammanslagningen mellan Vexjö och Kalmar stift. Då emellertid detta mött så starkt motstånd från den landsända, som genom sammanslagningen skulle blifva underordnad, nödgas jag uppgifva denna min tanke och skall därför, som sagdt, rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr *Persson* i Rinkaby: Då denna diskussion synes hafva åsyftat att bättre klara begreppen hos kammarens ledamöter och följaktligen förmå dem att rösta för ett förslag, som blifvit förkastadt vid flere föregående riksdagar, så skall jag be att få tillkännagifva, att denna diskussion dock icke har förmått mig att i detta hänseende på ringaste sätt ändra min mening.

Den ärade talare från Norrbotten, som yttrat sig i denna fråga, påstod, att kammaren uteslutande såg frågan från den ekonomiska sidan, då det gälde att upprätta det trettonde biskopsembetet. Men då han sedan kom till den del af sitt anförande, hvori han sökte bevisa ohållbarheten af en sammanslagning mellan olika stift, så fäste han sig, som jag tror, hufvudsakligen vid den ekonomiska sidan af saken. Han påstod nemligen, att den största svårigheten låg deri, att man hade åtskilliga kassor, som skulle komma att utgöra ett hinder för sammanslagningen. Man skulle väl dock kunna tycka, att det för regeringen borde vara den lättaste sak i verlden att rangera detta och ordna löneförhållandena för biskopen i det sammanslagna stiftet. Man vet ju, att det i dessa båda stift, om hvilkas sammanslagning det nu närmast är fråga, icke finnes så många församlingar tillsammans som i det stora flertalet af de öfriga nuvarande stiftet. Både Lunds och Upsala stift hafva ju mer än dubbla antalet församlingar än det stift, som skulle erhållas genom sammanslagningen, och flertalet af de öfriga stiftet ha redan betydligt flera församlingar än dessa båda stift tillsammans. Man har heller icke sökt bevisa, att biskoparnes göromål äro så mångfaldiga och af den beskaffenhet, att en sammanslagning af dessa begge stift under en biskop icke skulle kunna ega rum. Man har ju erfärit, att biskoparnes tid ofta varit fullt tillräcklig för att tillåta dem att egna sig åt andra göromål än de, som höra till det rent andliga området, och man skulle väl då kunna tänka sig, att äfven med sammanslagning af ett par stift det icke skulle vara omöjligt för biskopen att sköta samtliga honom åliggande göromål.

Då jag som sagt icke af diskussionen har kunnat förmås att ändra min uppfattning angående denna fråga, så skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets betänkande och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lundell: Jag har begärt ordet endast för att säga, att den uppfattning, från hvilken herr Sjö utgick, nemligen att agitationen mot sammanslagningen af Kalmar och Vexjö stift leder sitt ursprung från en prest, icke är riktig. Jag vet personligen, att många både prester och andra sagt: hvad är att göra för att slippa denna sammanslagning? Jag har derpå svarat, att jag icke tror, att man kan göra något annat än att låta så många som möjligt i orten uttala sig så bestämmt som möjligt i frågan. Jag tror också, att mina länskamrater skola kunna intyga, att man öfverallt får höra denna fråga inom Kalmar stift. Och jag vill säga till den ärade representanten på kronobergslänsbanken: res omkring inom Kalmar stift och försök att få till stånd en agitation för sammanslagningen, och jag skall garantera, att det icke skall lyckas att samla ens 20 underskrifter af betydande personer för en sådan lista. Mot sammanslagningen åter hafva tusentals röster afgifvits, landstinget och andra korporationer inom länet komma troligen att uttala sig deremot, och det råder i detta afseende inom stiftet den fullkomligaste enighet. Jag tror också, att vi, som äro representanter för denna bygd, bättre känna till för-

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

hållandena och meningarna der än de, som representera andra landsdelar.

För öfrigt skulle jag vilja råda representanten för Kronobergs län att resa omkring i sin landsdel och försöka få till stånd en opinion för att stiftsstyrelsen i Vexjö skulle indragas och stiftet läggas under stiftsstyrelsen i Kalmar. Jag tror, att det icke skall lyckas honom att få tusentals underskrifter på en sådan petition inom Vexjö stift, vare sig bland präster eller andra. Och ändock är det tydligtvis lättare för prästerna i Kronobergs län att komma till Kalmar, än det skulle vara för prästerna inom vissa delar af Kalmar län att komma till Vexjö. Hvad särskildt Öland beträffar, så äro stundom under vintrarne kommunikationerna dit så svåra, att det nästan är, som en talare från Gotland yttrade, äfven der stundom en liten polarexpedition för dess invånare att söka komma öfver till Kalmar. Tror man då, att det är en småsak för dem att få biskopssätet förlagdt till Vexjö i stället för till Kalmar? Det är väl då mycket lättare för Kronobergs läns präster att komma till Kalmar. Skall därför en sammanslagning komma till stånd, så yrkar jag bestämdt, att stiftsstyrelsen måtte förläggas till Kalmar. Då få vi se, hvad representanterna för Kronobergs län komma att säga om saken.

Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:t proposition.

Herr Sjö: Jag har begärt ordet endast för att lemna det meddelandet till den siste talaren, att det är en fullt trovärdig person från samma valkrets som herr Lundell, som lemnat mig den upplysningen, att det är en prest, som börjat agitationen, och att den sedan fortgått från prest till prest, men att till och med i hans egen församling uttalats en ganska skarp protest mot denna agitation. På detta sätt förhåller det sig, detta är hela innebörden af opinionsyttringen. Det är egentligen från prästerna inom stiftet, som oppositionen utgått, och det är icke många af denna corps, som icke undertecknat petitionen.

Herr Waldenström: Att Hernösands stift behöfver delas, är någonting, som ingen i denna kammare bestrider, och det ehuru man väl kan säga, att de äro få, som egentligen ega någon föreställning om hvilken utsträckning Hernösands stift i verkligheten har. Biskopen i Hernösand har, om han vill besöka den nordligaste pastorn i stiftet, 110 svenska mil att resa. Om nu biskopssätet skulle flyttas till eller rättare sagdt, om det skulle blifva en ny biskop i Luleå, så skulle denne till den nordligaste pastorn i stiftet få 60 miles väg eller ungefär lika långt, som det är mellan Stockholm och Malmö.

Att inom ett sådant område kyrkans och skolans angelägenheter icke kunna med kraft — ja, med kraft vill jag icke precis säga — men med tillbörlig framgång skötas från Hernösand, det tycker jag är uppenbart; och, som sagdt, det finnes ingen, som har bestridit detta inom Andra Kammaren. Jag antager därför, att det är en allmän tanke här, att en delning af Hernösands stift är absolut nödvändig.

Hvad beträffar statsverkets kostnader för en sådan delning, så äro dessa uti utskottets förslag beräknade till 6,600 kronor, nemligen i aflöningar 5,100 kronor, i hyra af lokal för konsistoriet samt arfvode åt vaktmästare 1,500 kronor. Man torde väl dock kunna antaga, att utgifterna blefve större, ty om lektorerna i Luleå blifva belastade med konsistoriegöromål, så följer deraf, att deras undervisnings-skyldighet måste minskas, hvilket åter kan draga med sig nödvändigheten att der inrätta en ny lektorsbefattning. Men då måste mot denna ökade kostnad å andra sidan vägas den ökade kostnad, som utan tvifvel skulle uppstå vid Vexjö konsistorium, i fall Kalmar stift lades under Vexjö. Ökningen i det stora hela torde således komma på 8 å 9-tusen kronor. Den ekonomiska sidan af saken är således i själfva verket ganska obetydlig, som jag tog mig friheten att säga, när denna fråga var före för två år tillbaka.

Emellertid kan jag icke neka till, att det har förvånat mig, att Kongl. Maj:t nu återkommit med denna fråga för fjerde gången. När den föll i fjol, så togo väl alla för gifvet och man sade äfven sins emellan, att det nu vore klart, att en delning af Hernösands stift icke kunde genomdrivas utan en motsvarande sammanslagning af två andra stift.

Man kan då fråga: är öfver hufvud taget en sammanslagning af två stift någon orimlighet? Det var fråga om att sammanslå Visby stift med Linköpings stift, och Linköpings domkapitel sade: »det går mycket bra». Det var fråga om att sammanslå Vexjö stift och Kalmar stift, och Kalmar domkapitel sade: »det går mycket bra an». Men nu, när det är fråga om att sammanslå Kalmar stift med Vexjö stift, då går det enligt Kalmar domkapitels mening icke alls an. Det synes ganska märkligt, att kalmariterna hafva ändrat tankar angående stiftsammanslagningen så, som de gjort. Men det kan ju hända, invänder man, att det finnes skäl, som göra det olämpligt att sammanslå de båda stift, Kalmar och Vexjö.

Hvad då angår de skäl, som äro anförda i den kongl. propositionen, så synes de mig vara ganska svaga. Det heter der, att det skulle blifva en fara för rubbning af det goda religiösa förhållande, som nu är rådande inom stiftets församlingar. Jag förstår icke alls, att Vexjö stift med någon rätt kan misstänkas för några förhållanden, som skulle, om de finge breda ut sig öfver Kalmar stifts område, blifva farliga för det goda religiösa förhållande, som nu lär existera inom Kalmar stift. Det är åtminstone *mig* omöjligt att tro något sådant. Herrarne veta ju, att biskop Lindström för någon tid sedan förklarade för Vexjö stifts prester, att historien aldrig skulle komma att säga om honom, att han svikit den lutherska kyrkan och bekännelsen.

Vidare anføres i den kongl. propositionen, att det yngre presterskapets i Kalmar stift befordran skulle blifva fördröjd. Detta är ett skäl, som jag lika litet kan förstå. Genom sammanslagningen skulle nemligen området för kalmarpresternas ansökningsrätt ungefär fyrdubblas, under det att området för vexjöpresternas ansökningsrätt skulle ökas med en tredjedel, och jag kan icke begripa, att detta vore annat än *till fördel* för kalmarpresternas befordran. Detta skäl

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

talar därför alldeles i strid mot den slutsats, som Kongl. Maj:t deraf velat draga.

Hvad nu beträffar Kalmar stifts enskilda enke- och pupillkassa samt andra stiftelser och kassor inom detsamma, uppgående till ett antal af 45, så medgifver jag, att det alltid blir en olägenhet, då sådana förhållanden skola ordnas. Men jag tror, i likhet med herr Husberg, att man icke får lägga synnerligen stor vikt derpå. Nog går det alltid, bara man vill.

Sedermera anföras i propositionen de olägenheter, som skulle uppstå för de allmänna läroverken, särskildt det högre läroverket i Kalmar, genom förlusten af särskild eforalstyrelse. Det förvånar mig mycket, att Kongl. Maj:t kunnat framdraga ett sådant skäl. Vi hafva ju många läroverk i Sverige, som sakna särskild eforalstyrelse. Gefle allmänna lärnverk har icke någon särskild eforalstyrelse, och jag vågar påstå, att det icke haft det ringaste men deraf; icke heller har Upsala läroverk haft för två styfver fördel framför Gefle deraf, att erkebiskopen bor i Upsala. Samma är förhållandet med Jönköpings och flere andra allmänna läroverk.

Jag har påpekat detta därför, att jag tror, att en sak i allmänhet lider mindre af ett kraftigt anfall än af ett dåligt försvar; och jag räknar verkligen detta för ett ganska klen försvar.

Vidare har prestskapet i Kalmar stift anhållit, att Kongl. Maj:t måtte påfvärja de olyckor, som genom Kalmar stifts upphörande skulle träffa icke endast denna landsända, utan hela den kyrkliga organisationen. Har man väl någonsin hört på maken? Hela vår kyrkliga organisation skulle alltså vara utsatt för någon särskild olycka derigenom, att Kalmar stift blefve sammanslaget med Vexjö stift! Nej, har man icke andra skäl, då tror jag, att det är bäst att sammanslå dessa stift, och jag må väl tillstå, att dessa punkter hafva icke litet inverkat på mitt omdöme i denna fråga. Icke så att jag icke anser, att det är absolut nödvändigt att dela Hernösands stift, men så att jag nu såsom förr, och nu mera än förr, lutar åt det hållet, att man bör sammanslå två stift der nere i södra Sverige.

När det var fråga om att sammanslå Visby stift med Linköpings stift, var jag emot det, ty Gotland ligger så långt ut i Östersjön afsides från Linköping. När det var fråga om att sammanslå Visby och Kalmar stift, då uttalade jag mina sympatier därför, ty redan dermed var saken väsentligt förbättrad, fastän jag då icke ville göra denna sammanslagning till ett vilkor för Hernösands stifts delning. Men ännu mera tilltalande har saken blifvit för mig, sedan fråga uppstått om sammanslagning af Kalmar stift med Vexjö stift.

Herr Husberg åberopade sig icke på nu nämnda, af Kongl. Maj:t anförda skäl, utan på andra, som syntes honom betyda mer.

Han framhöll den nära kännedom om stiftsförhållanden, som Kalmar domkapitel besitter, och som Vexjö domkapitel skulle behöfva en lång tid för att sätta sig in i. Ja, det kan visserligen sägas, men det nya konsistoriet i Luleå får ändå större svårighet att sätta sig in i sina underlydande församlingars kyrkliga tillstånd och förhållanden, ty äfven med delningen blir Luleå stift så stort, att det godt kan uppstå både Vexjö och Kalmar stift i västfickan.

Han anförde vidare, att Kalmar domkapitel kände så väl till de religiösa stämningarna inom stiftets område. Ack, herr talman, jag vill deremot säga, och jag tror mig kunna säga det med en viss auktoritet, att det är ingenstädes, som en så stor okunnighet om de religiösa strömningarna i vårt land existerar, som just i domkapitlen. Detta kan således icke för mig vara det ringaste skäl.

Deremot kan jag icke neka till, att det redan flera gånger upprepade skälet, att missnöje skulle uppstå bland folket i Kalmar stift, är något att tänka på. Men jag tror likväl, att folket lätt kommer att finna sig i saken. Jag tror, att det är icke så litet uppgiteradt för tillfället, och i alla fall har folket der nere i bygderna i allmänhet en trög natur, så att det nog lägger sig snart, om det skulle yppa sig något missnöje på en eller annan plats. För öfrigt torde det icke vara möjligt att på något område åstadkomma någon stor eller vigtig omorganisation, utan att någon del af folket blifver missnöjd.

Det har varit en mycket ledsam sak, att en tidning här i Stockholm, en tidning med stort anseende, försökt att inverka på Riksdagens beslut i denna fråga genom att påpeka den fara, som skulle ligga deruti, att Finland har fått eller, rättare sagdt, är på väg att få en biskop i Uleåborg. Tidningen har förmenat, att denne utan tvifvel blir en fennoman, och att man därför har en ganska stor fara för svenskheten i norra Sverige att motse, om vi icke få en biskop, en svekoman, hade jag så när sagt, i Luleå. Det har icke varit bra att på detta sätt söka inverka på Riksdagen, och jag är glad, att ingen här i kammaren gjort det, ty det skulle väcka allt annat än behagliga känslor på ställen, der man vill möta vänskap.

Vi hafva kyrkomöte i höst. Jag förstår, att Kongl. Maj:t har framkommit med frågan just nu för att få den afgjord af Riksdagen och sedan kunna förelägga den för kyrkomötet. Jag skulle önska, att Kongl. Maj:t förelade kyrkomötet i höst ett förslag om Hernösands stifts delning i sammanhang med sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Då kunde stiftsdelningen ske vid nästa riksdag. Man skall kanske invända: »kyrkomötet går aldrig in på en sådan sammanslagning». Ja, mine herrar, uttalar kyrkomötet den mening, att Hernösands stifts delning icke är vigtigare än så, att fördelarne deraf fullt uppvägas af de olägenheter, som en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift skulle medföra, då kommer jag derefter bestämdt att motsätta mig en delning af Hernösands stift. Men jag tror icke det. Jag träffade på en resa för någon tid sedan tillsammans med en svensk biskop, och jag sade till honom: »Hvad ämnar kyrkomötet göra, om Riksdagen beviljar Hernösands stifts delning endast under vilkor att Kalmar och Vexjö stift sammanslås?» «Ja», svarade han: »naturligtvis får det lof att gå då».

Det är antagligen många här i kammaren, som icke väntat, att jag skulle yttra mig på detta sätt, och som kanske deri vilja se en motsats mot hvad jag yttrade år 1896. Men i sådant afsende vill jag hänvisa dels till hvad jag då yttrade, dels till hvad jag nu sagt om det nytillkomna, som inverkat på mig.

Utskottet säger, att frågorna om Hernösands stifts delning och om sammanslagningen af de båda andra stiftet icke ha något direkt

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.*
(Forts.)

och omedelbart sammanhang med hvarandra. Ja, mina herrar, jag är icke alldeles säker på att icke ett sådant sammanhang existerar, fastän det icke här blifvit framdraget. Sammanhanget är nemligen det, att genom tillkomsten af en ny biskop stärkes det episkopala och klerikula inflytandet i vårt land. Sådant måste äfven presterna ovilkorligen medgifva. Men huru vida det är rådligt att bidraga till att stärka detta klerikala och episkopala inflytande, derom är jag alldeles icke viss. På senare tider hafva nemligen förekommit sådana tilldragelser, som gjort mig ganska tveksam. Herrarne känna den presterliga agitation, som försiggick här i slutet af förra året och början af detta, men herrarne torde kanske icke alla veta, huru man på presterligt håll åberopat sig derpå sägande: »Här se vi, Sveriges prester, hvad vi hafva att vinna, om vi endast äro endrägtiga. Låtom oss behålla denna lärdom till en annan gång!»

Herr talman! Huru intresserad jag än är för Hernösands stifts delning, så anser jag likväl, att Andra Kammaren bör vidhålla sitt yrkande på att två stift skola sammanslås. Det kan ske t. ex. antingen så, att Kalmar stift förenas med Vexjö, eller att en del af Kalmar lägges till Vexjö stift, och en annan del till Linköpings stift. En del af Kalmar län hör för öfrigt redan nu till Linköpings stift. Kongl. Maj:t må emellertid i det afseendet framlägga hvilket förslag som helst, men för det klerikala och episkopala inflytandet i vårt land är det uppenbarligen alldeles tillräckligt, att vi hafva 12 biskopar.

Herr Lundell: Gent emot herr Sjö's sista anförande vill jag säga, att här föreligga mera än 70 kyrkostämmoprotokoll, der meningen är klart uttalad utan en enda reservation; och dessa måtte väl gälla mera än lösa rygten och uttalanden af en enda oansvarig person.

Herr Husberg: Herr talman, mina herrar! Herr Waldenström yttrade nyss, att det till äfventyrs skulle väcka en viss förvåning i kammaren, att han nu uttalade sig på sätt han gjorde, då han deremot vid 1896 års riksdag förordade Kongl. Maj:ts då framlagda förslag. Ja, jag kan icke neka till, att nog väckte det åtminstone hos mig en bra stor förvåning. Att herr Waldenström äfven då ansåg en sammanslagning af två stift vara en åtgärd, som både kunde vidtagas och äfven skulle kunna anses vara önskvärd, det visste jag visserligen förut. Men då han den gången fann sina betänkligheter böra vika och betecknade sjelfva saken så, att der förelåg å ena sidan en mycket liten besparingsfråga, men å andra sidan en ytterligt stor kulturfråga, så ser jag icke annat än att det är en inkonsequens att nu lemna denna denna ståndpunkt allenast därför, att det nu är fråga om sammanslagning af två andra stift, än som då var fallet.

Herr Waldenström granskade en del af de skäl, som återfinnas i den kongl. propositionen, och ett och annat af hvad han dervid sade kan ju tvifvels utan hafva sin befogenhet. Jag ber emellertid att få påpeka, att de skäl, mot hvilka han rigtade sin kritik, voro icke egentligen några af Kongl. Maj:t framlagda skäl, utan ett referat af hvad Kalmars stifts presterskap sagt i sin petition.

Herr Waldenström talade i ett annat sammanhang om att visserligen vore kännedomen om stiftsförhållandena hos domkapitlet en god sak, men att om man talade om kännedomen angående stiftsförhållandena hos Kalmar domkapitel, så borde man i sammanhang dermed komma i håg, att den nya stiftsstyrelsen i Luleå skulle blifva ännu mera obekant med förhållandena i det blifvande Luleå-stiftet, än hvad någonsin förhållandet skulle komma att blifva med Vexjö domkapitel angående förhållandena i Kalmar stift, åtminstone till en början. Ja, mina herrar, det är ju alldeles solklart och ligger i öppen dag, att när det är fråga om att inrätta ett nytt embete deruppe, så skall detta att börja med känna sig mindre hemmastadt; detta är så oundgängligt, att det borde icke behöfva framdragas. Det skälet förefaller mig något sökt, jag skall icke säga sofistiskt.

Herr Waldenströms opposition, sådan den nu framträdde, hade sin kärnpunkt, så vidt jag förstod, deruti, att han påstod, att skapandet af ett nytt stift utan att på samma gång sammanslå två andra skulle öka den hierarkiska, biskopliga styrelseformens styrka, hvilket vi icke böra vara med om. Ja, det skälet gäller om hvarje ökning af de svenska stiften utan samtidig sammanslagning af två andra stift. Jag frågar, om det icke är en inkonsequens att nu säga, att det trettonde stiftet skulle medföra en sådan ökning af den hierarkiska styrelseformens styrka i vårt land, att vi icke kunna vara med derom, då han år 1896 förklarade sig på det hela taget icke hafva någon invändning att göra mot skapandet af ett trettonde biskopsstift.

Herr A. Hedin: Herr talman! Att en stor del af förevarande propositions anhängare betrakta saken såsom sjuk, det visste jag förut, afven innan medicinska fakulteten ingripit och gifvit sitt certifikat derå. Ty det måste man sluta sig till af beskaffenheten af åtskilliga af de argument, som man fått höra här i dag. Aldrig i världen har jag förrän i dag sport, att någon här i kammaren så misstagit sig, att han icke kunnat skilja mellan allvar och skämt från den ärade ledamot af sammansatta utskottet, hvilken talade för den vid betänkandet fogade reservationen. Om han vid ett föregående tillfälle sagt, att han kunde med en ledamot från Gotland, tror jag, göra en öfverenskommelse angående biskopen å ena sidan och telegrafkabeln å andra sidan, så tillåter jag mig för det första att anmärka, att i denna jemförelse aldrig kunde ligga någonting ned-sättande. Telegrafan är ett den nya tidens barn, en människosnilletts triumf. Den bär bud mellan länder och folk, bringar nya ideer och är en det allmänna framåtskridandets tjenare, allt sådant, som man icke kan säga om några biskopar. Men vidare, när den ärade talaren, den tredje talaren i ordningen, som hade ordet under denna debatt och nyss satte sig, något förtrytsamt frågade, om man skall göra biskopar och telegrafkablar till bytesvaror gent emot hvarandra, så frågar jag honom tillbaka: Kan det då vara bättre, om man i ett ganska reelt kontrakt i stället för det skämtsamma, som herr von Friesen här gjorde utkast till, ställer det artificiella gödningsämnet superfosfat mot en biskop, hvilket verkligen har skett?

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.

(Forts.)

Densamme talaren, den som den tredje i ordningen hade ordet i denna fråga, menade, att detta ärende vore så mycket behandladt, att det icke skulle låta sig göra att i detsamma komma fram med några nya synpunkter. Om förlåtelse, i det fallet har han redan blifvit vederlagd. Ty vi hafva redan sett, att en representant på kalmarbänken varit i stånd att sammanställa med hvarandra det förhållandet, att staten icke skulle hafva bidragit till en enda mils jernväg i Kalmar län, och detta läns önskan att bibehålla sin biskop utan intrång från något annat län. Och är icke detta ett nytt argument, så vet jag icke, hvad som är nytt.

Jag skall säga i detta sammanhang, att det är remarkabelt, att, om man ser på biskopsfrågans historia vid vår riksdag, det har varit, i motsats emot hvad förhållandet nu är, ett stort antal representanter från Kalmar län, som varit föregångsmän i fråga om afskaffandet af denna medeltidsinstitution. Det tyckes nu vara tvärt om, ehuru jag nog vet, att det finnes några af gamla stammen kvar.

På hvad sätt skulle då denna biskop i Kalmar ersätta den orätt staten föröfvat mot Kalmar län, då den icke byggt en enda mils jernväg? Jag skall i detta afseende hänvisa på hvad en motionär från Kalmar län yttrade om biskopsembetets indragning 1859, då han först nämnde, att han blifvit uppmanad af en mycket ansedd prestman i sitt län att väcka motionen, och för öfrigt såsom sin erfarenhet nämnde beträffande nyttan af biskopsembetet, att under de 22 år han bott inom en och samma uppgifven församling, man der aldrig hade sett någon biskop.

Talaren på kalmarbänken här nyss försvarade också dessa petitioner, som skulle röja den s. k. folkmeningen i Kalmar län till förmån för bibehållandet af detta läns särskilda biskop. Hafva nu förhållandena ändrat sig från den tid, då hans företrädare här i kammaren förkunnade, att från hans valkrets kunde man få huru många och hurudana petitioner som helst? Det är icke jag — jag vill fästa uppmärksamheten på det — som uttalar det påståendet, utan det var den värde representantens föregångare här i kammaren på samma plats.

Men, herr talman, oafsedt allt det, som blifvit anfördt mot denna nu för fjerde gången föreliggande kongl. proposition, finnes det en omständighet, som, synes det mig, borde förbjuda hvarje ledamot af denna kammare, som hyser respekt för Riksdagens beslut och på grund deraf tilltror sig att påräkna någon sådan äfven från Kongl. Maj:ts sida, att rösta för det förevarande förslaget, och det är, att detta förslag, om det en gång skall antagas, icke bör kunna komma i fråga att blifva af Riksdagen godkändt, med mindre än att en utredning då vore verkställd, framlagd och pröfvad, som svenska Riksdagen begärt för nu 31 år sedan. Vid den första riksdagen efter representationsreformen, år 1867, väckte tre ledamöter af denna kammare förslag om biskopsembetenas indragning — det gamla önskningsmålet, som förut hade behandlats vid 11 af ständsriksdagarna från och med 1809 — antingen så, att alla biskopsembetena skulle indragas, eller också alla med undantag af två. En af dessa motionärer var från Kristianstads län, de två öfriga från Kalmar län. Stats-

utskottet anmärkte, att en indragning af biskopsembetena icke kunde ega rum annat än i förbindelse med en ombildning af stiftsstyrelserna, en fråga, på hvilken statsutskottet helt naturligt ansåg sig icke kunna inlåta sig. Men då statsutskottet ansåg en sådan utredning angående stiftsstyrelsernas reorganisation med utgående från förslaget om biskopsembetenas indragning vara af »högsta vikt», föreslog utskottet enhälligt Riksdagen att härom skriva till Kongl. Maj:t. När ärendet förekom i kamrarna, höjde sig icke i någondera kammaren någon enda röst mot förslaget annat än så till vida, att när propositionen framställdes i Första Kammaren, den besvarades, såsom det heter i protokollet, med ja blandade med nej, hvarpå ja förklarades hafva varit öfvervägande.

Angående delning af Hernösands stift m. m.
(Forts.)

Således beslöt den nya Riksdagen, 1867, att till Kongl. Maj:t aflåta en skrivelse, som, då den är mycket kort, herr talmannen torde tillåta mig att uppläsa. Jag kommer här åter till hvad en talare, den tredje i ordningen som hade ordet, sade, eller att det icke var möjligt att anföra några nya synpunkter i denna fråga. Den synpunkten, som jag nu framhållit, är visserligen gammal, men den är ny i den meningen, att den varit bortglömd i tre decennier. Ut i denna skrivelse yttrar Riksdagen: »Ut i särskilda hos Riksdagen gjorda framställningar är förslaget, att då de högt aflönade biskopsembetena numera voro helt och hållet obehöfliga för så väl skolväsendet som kyrkostyrelsen, nämnda embeten måtte, i mån af uppkomna ledigheter, indragas samt lönerna till statsverket ingå.»

»De många och vidlyftiga embetsgörömmål, som enligt kyrkolagen tillkomma biskoparne, äro likväl i Riksdagens tanke af den vikt, att detta embetes borttagande icke synes kunna ifrågakomma utan i samband med en genomgripande förändring af hela kyrkostyrelsen. Att organisationen af kyrkans styrelse, sådan den i vårt land stadgat sig, är otillfredsställande, torde vara temligen allmänt erkänt och derpå häntyda, bland annat, de vid senare riksdagar städse återkommande förslagen om indragning af biskopsembetena. Dock lär ännu få anses outredt, huru vida bristerna uti och olägenheterna af den nuvarande organisationen äro att söka i biskopsembetet, eller om de hufvudsakligen uppkommit af konsistoriernas nuvarande sammansättning, skolans fortfarande förening med kyrkan eller andra omständigheter. Riksdagen har likväl icke varit i tillfälle att närmare utreda dessa förhållanden samt på grund af en sådan undersökning föreslå de ändringar uti kyrkostyrelsen, som kunna vara af behovet påkallade, men då en dylik utredning i Riksdagens tanke är af högsta vikt så väl för kyrkan som för staten;

får Riksdagen i underdånighet anhålla, det täcktes Eders Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, hvilken organisation numera må vara för svenska kyrkans styrelse mest ändamålsenlig, samt till framdeles sammanträdande kyrkomöte i sådant hänseende afgifva nådigt förslag.»

Hvad har nu Kongl. Maj:t gjort med denna skrivelse? Det är ju möjligt, att, när från år 1867 femtio år hunnit förlöpa, det vill säga år 1917, en forskare skall kunna uti dittills hemlighållna statsrådsprotokoll konstatera, att den svenska Riksdagens skrivelse af den 8 maj 1867 aldrig blifvit för Kongl. Maj:t föredragen eller anmäld —

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.*

(Forts.)

ett intressant fastän senkommande bidrag till Sveriges konstitutionella historia vid detta sekelslut. Det vill synas, som om skrifvelsen af den 8 maj 1867 helt och hållet hade hunnit blifva bortglömd redan före utgången af det år, då den afläts till Kongl. Maj:t. I den uppgift, som, daterad den 27 december 1867, från ecklesiastikdepartementet aflätits till justitieombudsmannen för att af honom användas vid utarbetandet af redogörelsen för hans embetsförvaltning till 1868 års Riksdag, finnes meddeladt, hvad som förehafts med anledning af 1867 års Riksdags skrivelser; varande dessa skrivelser daterade: två stycken den 24 april, en den 4 maj, en den 10 maj och en den 14 maj. Ja, der fins också en af den 8 maj, samma dag således som den nys upplästa skrifvelsen är daterad. För dessa skrivelser, således för en mängd skrivelser daterade i omgifningarne af den 8 maj och för en daterad den 8 maj, finnes det redogjort, men den försmädliga biskopskrifvelsen af den 8 maj, den är alldeles borta — i parentes sagdt ett af de många bevis, som jag förut omnämnt i pressen, i motioner och i införanden här i kammaren, huruledes statsdepartementen uppfylla sin ovilkorliga skyldighet att sätta justitieombudsmannen i tillfälle att utföra ett af de åligganden, som finnas omförmälda i 14 § af hans instruktion. Detta exempel är dock, såsom kammaren torde medgifva, ganska pikant. Det är tydligt, att man icke vetat af denna skrifvelse i slutet af december 1867. Granskar man sedermera justitieombudsmannens embetsberättelse till följande års, 1868 års, Riksdag, finner man, att ecklesiastikdepartementet kommit i håg andra skrivelser från 1867 års Riksdag daterade på våren, men icke den här om biskoparne. Den hade sålunda efter några månader försvunnit i okända öden. Det är 31 år sedan.

Nu kan man säga: kan hända finnes det spår af skrifvelsen på något annat håll. Jag har så långt jag förmått, sökt efterforska den, men ännu icke funnit något spår af den, och jag tror icke heller någon annan skall kunna lyckas deri, förrän det blifver bättre snö. Sålunda har jag konstaterat, att i den af Kongl. Maj:t den 2 september år 1868 till kyrkomötet aflättna skrifvelse, märk väl, med förslag till förordning angående domkapitlens sammansättning och arbetsätt, således om ett ärende hvarom just denna skrifvelse af den 8 maj 1867 handlar, Kongl. Maj:t likväl icke med ett enda ord förråder tillvaron af skrifvelsen af den 8 maj 1867, ehuru, såsom jag nyss nämnt, det ämne Kongl. Maj:t behandlar i denna skrifvelse till 1868 års kyrkomöte delvis är samma sak, som Riksdagen befattat sig med i sin skrifvelse, och ehuru det åtföljande författningsförslaget till kyrkomötet lyder: »Domkapitel skall bestå af biskop» — —. Nej, Kongl. Maj:t kom icke i håg skrifvelsen ändå.

Den 5 januari 1869 tillsatte Kongl. Maj:t en kyrkolagskomité, hvilken afgaf sitt utlåtande år 1873. Till denna komité öfverlemnade Kongl. Maj:t, såsom man ser af komiténs skrifvelse till Kongl. Maj:t, åtskilliga af 1866 och 1867 års Riksdagars skrivelser, såsom om förändradt röstberäkningssätt vid prestval, om ändring i stadgarne för indigenatsrätten, om ändring i stadgarne angående prest- och pastoral-examen, men skrifvelsen af den 8 maj 1867, den kom icke fram till kyrkolagskomitén.

Den 21 november 1890 tillsatte Kongl. Maj:t en ny kyrkolagskomité, hvilken afgaf sina förslag åren 1891 och 1892. Till denna komité öfverlemnade Kongl. Maj:t också åtskilliga Riksdagens skrivelser, men — naturligtvis! — icke skrifvelsen af den 8 maj 1867 om stiftsstyrelser och biskopar. Af komiténs utlåtande finner man också, att komitén mycket bra haft reda på hvad Riksdagen skref om åren 1851, 1856 och 1863, men skrifvelsen af den 8 maj 1867, den var höljd i ett alldeles ogenomträngligt dunkel.

Slutligen aflät Kongl. Maj:t år 1893 till Riksdagen proposition med förslag till lag om stiftsstyrelser. Jag frågade mig: kanske kan det i bilagan till propositionen finnas någon liten upplysning om skrifvelsen af den 8 maj 1867. Nej, der fans icke ett ord derom.

Här ha vi således en fordran, som är 31 år gammal; men den är alls icke preskriberad. För mig synes det vara klart, att, vill man icke gifva höga vederbörande en anvisning på att alldeles strafflöst kunna leka med Riksdagens framställningar, vi ha, innan vi besluta någonting om Hernösands stifts delning — och det alldeles oberoende af alla sammanslagningsfrågor — att vänta ett svar på Riksdagens skrifvelse om utredning i fråga om stiftsstyrelsernas organisation under förutsättning af biskopsembetenas indragning. Detta synes mig hvar och en, som vill skaffa respekt åt Riksdagens uttalanden, böra lägga på hjertat, när han går att afgifva sin röst i denna fråga.

För min del anhåller jag om bifall till reservationen.

Herr Waldenström: Herr talman! En föregående talare, herr Husberg, fäste uppmärksamheten derpå, att de skäl, mot en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift, som jag kritiserade, icke voro framställda i Kongl. Maj:ts proposition, utan endast der refererade såsom innehållet af invändningar, som mot en dylik sammanslagning gjorts af presterskapet inom Kalmar stift. Jag skall genast erkänna detta, utan att dermed anse mig ha anledning erkänna, att jag begått något misstag. Ty sedan Kongl. Maj:t refererat nämnda presterskaps petition, talar Kongl. Maj:t om, att en sammanslagning af de båda stiftsten skulle i mångt och mycket gifvetvis blifva en försämring af nuvarande förhållanden, och att den därför väcker oro och missnöje. Då Kongl. Maj:t icke särskildt nämner, hvori denna försämring skulle bestå, kan man icke tänka annat, än att han menar just det, som han näst förut refererat ur Kalmar stifts presterskaps petition.

Jag förstod mycket väl, att herr Husberg skulle förebrå mig för inkonsequens samt försöka att visa, att mitt anförande nu icke stämde med det anförande, som jag hade i frågan år 1896. Häremot ber jag emellertid att få opponera mig. Jag vill fästa uppmärksamheten på att saken nu står annorlunda än då. Då var det fråga om att sammanslå Visby och Kalmar stift. Denna sammanslagning framstälde jag såsom synnerligen önskvärd, fastän jag icke ansåg den så vigtig, att man utan den icke borde medgifva en delning af Hernösands stift. Statsutskottet säger också öppet, att när det var fråga om sammanslagning af Visby och Kalmar stift, måste man taga hänsyn till »Gotlands afskilda, insulära läge och i flera fall egendomliga

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

förhållanden», medan man nu icke kan åberopa sig på något sådant emot en sammanslagning af Kalmar och Vexjö stift. Saken är alltså dermed ej så litet förändrad.

Herr Husberg frågade, hvarför jag nu uttalat sådana betänkligheter mot det klerikala inflytandet, då jag icke fruktade detsamma år 1896. Jag ber att derpå få svara, att sedan år 1896 tillkommit omständigheter, som göra, att man måste intaga åtminstone en tvekan- de ståndpunkt.

Jag påminde nyss om den klerikala agitation, som nyligen försiggått i vårt land, samt den derpå följande biskopskonferensen. Och jag vill nu här begagna tillfället att ytterligare påpeka utgången af Första Kammarens diskussion angående Kongl. Maj:ts förslag om ändring af § 18 i dissenterlagen. Kongl. Maj:t har föreslagit, att om t. ex. en prest af främmande trossamfund döper ett barn, som enligt gällande bestämmelser icke må i främmande troslära uppfostras, så skall denne kunna dömas till fängelse i sex månader eller till böter af högst 1,000 kronor. Utskottet har strukit denna punkt, och några reservanter — deribland utskottets ordförande och vice ordförande — ha velat stryka äfven den öfriga delen af samma sats, men Första Kammaren har antagit Kongl. Maj:ts proposition oförändrad, och detta, märk väl, just på grund af det biskopliga inflytandet i Första Kammaren. Att detta varit orsaken dertill, skall ingen kunna neka; ty icke har det varit general Björnstjernas inflytande, som åstadkommit det. När man sålunda, mina herrar, ser, huru det biskopliga inflytandet nu användes för att försöka en återgång till de gamla tider, då man kastade i fängelse personer, som voro af olika tanke med statskyrkan och som därför icke handlade i öfverensstämmelse med statskyrkans lära, utan i öfverensstämmelse med sin egen tro, då bör hvarken herr Husberg eller någon annan undra på, om man gör sig den frågan: kan det vara skäl att ytterligare stärka det klerikala och episkopala inflytandet i vårt land? Man kan visserligen invända: det gäller ju här endast främmande trosbekännare. Ja, det gäller endast främmande trosbekännare. Men skola då dessa vara rättslösa mot statskyrkan, till hvars underhåll de måste bidraga? Och märk: de som nu gå med på Kongl. Maj:ts förslag, de yrka också på, att de s. k. frikyrkliga skola gå ut ur statskyrkan och bilda ett främmande trossamfund, på det samma lag må bli tillämplig äfven på dem. Man ser sålunda, hvad de vilja. En tidning här i staden, som synes stå regeringen ganska nära, har också uttalat sig för Kongl. Maj:ts förslag såsom det enda rätta. Tidningen ansåg det visserligen ligga en inkonsequens deruti, att man skulle straffa främmande trossamfundets prester för något, hvarför man icke kan straffa lekmän inom svenska statskyrkan, men den tillade — och detta var visserligen ett öfverlagdt ord, hvilket dock gick ut ur hjertat, utan att hufvudet hann skrufva till det — att denna strafflöshet skulle bestå *tills vidare*.

Nej, mina herrar, det finnes nog omständigheter, som göra, att man från min ståndpunkt måste en liten smula ändra front. Så länge förhållandena gestalta sig så, att en samlefnad och samverkan kan vara dräglig, måste man ju göra allt, hvad man kan, för att upprätt-

hålla friden. Men kommer den dagen — och den har kommit — då detta förhållande från den ena sidan väsentligen ändras och friden förbytes i direkt angrepp, då måste man också på den andra sidan intaga en deremot svarande försvarsposition.

Men eftersom här talats om konsekvens — en princip, mot hvilken jag visserligen icke har brutit — och eftersom man tyckes yrka på konsekvens, så frågar jag: hvilken konsekvens vore det uti att Andra Kammaren nu, utan att någon ny omständighet har tillkommit, skulle ändra sin ståndpunkt och utan vidare återtaga, hvad kammaren i fjor beslöt? Jag för min del fäster icke så mycken vikt vid konsekvensen, att jag anser, att man aldrig bör ändra mening, men jag vill icke heller, att andra skola göra det.

Herr talman! Jag har talat i öfverensstämmelse med min öfvertygelse, och jag vidblifver mitt yrkande.

Herr Husberg: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att med ett par ord besvara en fråga, som herr Hedin, så vidt jag kunde finna, alldeles direkt stälde till mig. Han yttrade, efter att ha vidrört den omnämnda kombinationen angående biskopen och telegrafkabeln, att nog måste väl den talare, som satte sig ned omedelbart förut, erkänna, att mellan dessa båda saker finnes ett lika godt och i alla händelser värdigare samband än mellan de båda momenten i det kontrakt, om hvilket han jemväl talade, nemligen mellan biskopen å ena sidan och superfosfattullen å den andra. Om han rigtade detta till mig, synes mig denna hans vädjan påkalla ett svar. Jag ber då få säga, att jag anser ett sådant kontrakt, derest det förekommit, vara ett *pactum turpe*. Emellertid tror jag icke, att något dylikt kontrakt förefunnits. Vidare ber jag, för den händelse det kan intressera herr Hedin att få veta det, att få meddela, att vid senaste gemensamma votering röstade jag för min del *mot* superfosfattullen.

Herr Petersson i Påboda: Jag ber endast att gent emot den talare på stockholmsbänken, som för en kort stund sedan hade ordet, få säga, att frågan om biskopsembetenas indragning är enligt mitt förmenande en helt annan fråga än den om indragandet af *ett* enda biskopsembete eller *en* stiftsstyrelse. Derest man vill komma derhän, att alla biskopsembeten skola indragas, synes det mig ej vara lämpligt att gå till väga på det sättet, att man ena året fattar beslut om ett, och ett annat år om ett annat stifts indragning. Nej, då vore det skäl att på en gång fatta ett beslut, som afsåge alla stiftsstyrelserna. Jag begagnar detta tillfälle att förklara, att om man vill med afseende på stiftsstyrelserna vidtaga nyttiga reformer, skall jag för min del icke ställa mig afvisande mot sådana, men då bör det ske uteder hela linien.

Herr Hedin yttrade vidare, att en föregående talare — och jag tog det ordet åt mig — hade sagt, att staten begått en orättvisa mot Kalmar län genom att der icke bygga en enda mils jernväg. Det har jag icke yttrat. Men jag har verkligen sagt, att staten, så vidt jag vet, icke har byggt en enda mils jernväg inom Kalmar län, men

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

deremot offrat många millioner på jernvägar inom andra landsdelar, och att man under sådana förhållanden icke må förundra sig öfver, om Kalmar stifts och Kalmar läns befolkning anser det vara alldeles origtigt och orättvist, att just det stiftet skall väljas såsom offer, när det är fråga om inrättandet af ett nytt stift i en annan landsända.

Herr Hedin yttrade också, att en föregående representant här på kalmarbänken — och jag förmodar, att han dermed menade just min företrädare — hade sagt, att det ginge så lätt att skaffa underskrifter och bilda en opinion. En sådan kunde man få hurudan man behagade. Jag vill med anledning häraf påminna om och frammana de ord, som just min företrädare, Nils Petersson i Runtorp yttrade, då denna fråga förelåg år 1896. Han anförde då:

»När denna fråga senast var föremål för Riksdagens behandling, eller år 1893, hade jag den äran att vara ledamot af det utskott, som hade att yttra sig öfver densamma, och jag hyste då samma åsigt, som reservanterna nu göra — d. v. s. den åsigt, som reservanterna äfven i år förfäktat — »medan jag ansåg det vara möjligt att göra en sammanslagning af Kalmar och Visby stift. Men jag vill nu öppet bekänna, att jag fått lof att öfvergifva denna min ståndpunkt, sedan jag fått kännedom om all den motvilja, som finnes mot denna sammanslagning — —.»

Jag hemställer till herrarne, huru vida man icke häraf tydligt och klart finner, att just Nils Petersson i Runtorp tog mycken hänsyn till den folkvilja, som han hade funnit uttalad inom den provins, som är i fråga.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag upprepar hvad jag en gång förut har här sagt, att det är sällan, som någon så vigtig och så ömtålig fråga har af Kongl. Maj:t blifvit Riksdagen förelagd som just den förevarande. Ur denna synpunkt böra också herrarne bedöma den omständigheten, att frågan nu kommit tillbaka för fjerde gången. Ja, jag vågar säga, mina herrar, att den är af en sådan beskaffenhet, att regeringen måste lägga fram den, till dess den funnit sin lösning. Att, detta oaktadt, det mött sådana svårigheter att vinna denna kammars bifall till Kongl. Maj:ts framställning uti ifrågasvarande afseende, beror på den omständigheten, att fråga redan från början kommit in i orätt spår. Kongl. Maj:t har icke gjort den till en magtfråga, men omständigheterna hafva föranledt, att den blifvit en magtfråga.

Här har under diskussionens lopp flera gånger framställts den frågan, huru vida kammaren kan med bevarad värdighet ändra den åsigt, som kammaren vid tre olika tillfällen gifvit till känna. Jag vill, så vidt tänkbart är, undvika all utmaning, men jag kan icke underlåta att fråga: skulle, derest Andra Kammaren komme till en förändrad åsigt, detta vara något så oerhördt? Har icke mer än en af eder i sina enskilda förhållanden fått så göra, dels till följd af en frågas allt mer och mer påträngande kraf på lösning, dels efter vunen insigt om hvilka svårigheter och hvilket missnöje den första och

ursprungliga uppfattningen är egnad att framkalla? Är det verkligen så underligt, att man i sådana fall gör en vändning?

Det har jemväl funnits yttre anledningar, hvarför jag ansett mig skyldig föreslå Kongl. Maj:t att äfven för 1898 års Riksdag framlägga denna fråga. Domkapitlet i Hernösand har på anhållan af Hernösands stifts presterskap gjort en ytterligare framställning till Kongl. Maj:t i frågan. Norrbottens läns och Vesterbottens läns landsting ha likaledes till Kongl. Maj:t gjort en direkt framställning i frågan. Befallningshafvandena i båda länen ha förenat sig med landstingen. Å andra sidan ha från invånarne i Kalmar stift inkommit petitioner, som jag icke kunnat underlåta att — uppmärksamma, så mycket mindre som de gått uti en riktning, för hvilken jag redan förut uttalat mig, nemligen att det skulle möta så stora svårigheter att på en enskild punkt vidtaga denna af Riksdagen fordrade ändring, att man minst sagt hade att befara ett oberäkneligt uppskof med frågans lösning och i hvarje fall alltid framkallade ett missnöje, som man icke behöfde ådraga sig.

Denna fråga har gjorts till en magtfråga äfven ur den synpunkten, att det framhållits för Riksdagen, att den bör akta sig för att öfverflyglas af kyrkomötet, af klerikala och episkopala magter — hvad det nu månne vara. Om den saken har jag i en föregående diskussion sagt, att ingen i denna kammare och knappast någon derutanför lärer tro, att det är Riksdagen, som behöfver befara att öfverflyglas af dessa nämnda, snarare vore då förhållandet det alldeles motsatta.

Jag har icke ens gjort frågan till en penningfråga. Det har varit min skyldighet att pröfva frågans ekonomiska sida så samvetsgrant som möjligt. Men jag har hela tiden arbetat under den uppfattningen, att de ekonomiska oppoffringar, som här ifrågasatts, äro så försvinnande små i förhållande till vigten af det ändamål, som man eftersträfvat, att penningfrågan icke får spela någon afgörande roll.

Det är mot min vilja, som jag här måste göra en liten utviking. Här har talats om att särskildt denna kammare icke har lust att upprätta förnäma, högt aflönade embeten. Jag vill kalla en biskop för en hög embetsman, ty man fordrar af en biskop, att han skall vara en framstående man, mäktig utaf initiativ och egande personlig auktoritet, och det är just på den omständigheten, som hans värde beror. Efter hvad här blifvit sagdt, har för tre decennier sedan mycket talats i Riksdagen om biskopsembetenas indragning. Ja, mina herrar, förhållandena voro, när den frågan kom upp, väsentligen olika. Jag vågar åtminstone påstå, att ingen biskop numera kan anses innehafva en sinekur; och hvad särskildt beträffar både den nuvarande biskopen i Hernösands stift och den eventuella biskopen i Luleå, skola de nog få ett arbete, som tager alla deras krafter i anspråk. Det har äfven talats om den höga aflöningen. Aflönningens storlek är mycket relativ. Det beror på hvilka anspråk äro ställda på platsens innehafvare. Lemnande å sido min allmänna erfarenhet och kännedom i detta afseende, kan jag på grund af ett alldeles direkt meddelande säga herrarne, att åtminstone den nu-

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)

varande biskopen i Hernösand icke fått lägga af något utaf sina löneinkomster, utan han har fått sätta till af sina enskilda tillgångar. Så stora äro de fordringar, som ställas på en biskop; så betungande äro särskildt de stora resekostnader, som han sjelf får bestrida, att de bilda ett väsentligt afbräck i den till utseendet stora lönen.

Jag återvänder till ämnet. Biskopen bör, såsom jag nämnde, vara en initiativets man och hafva nödig auktoritet. Men han måste ock taga sin egen dryga anpart i domkapitelärendenas handläggning. Vi skola komma i häg, mina herrar, att domkapitlen bilda en väsentlig länk i vår administration. Trots den anmärkning jag nyss hört, vågar jag påstå, att utom kyrkliga frågor och sådana som röra skolväsendet, såväl de högre skolorna som folkskolorna, hafva domkapitlen att ombesörja många ekonomiska frågor af stor vikt och betydighet. Det finnes, för att taga ett exempel från Hernösands stift, ett slags frågor, som mer än en gång vållat mig hufvudbry och skaffat mig mycket att göra, och det är dispositionen af skogsafkastningen vid ecklesiastika boställen. Det ligger just nu inne på ecklesiastikdepartementets bord en vidlyftig utredning och framställning i ett hithörande ärende från Hernösands domkapitel, gående ut på att med anlitande af de ecklesiastika boställes skogstillgångar försöka skaffa nödiga medel till aflönande af den massa nya presterliga tjänster, som äro erforderliga för den religiösa vårdens upprätthållande inom stiftet. Tagen en sådan fråga i skärskådande, mina herrar, och i skolen få se, att det kan vara tunga angelägenheter äfven af ekonomisk art, som hvila på domkapitlen, och ingen skulle hellre vilja komma ifrån dylika frågor än domkapitlen sjelfva, i fall det icke vore deras pligt att enligt stadgad ordning deltaga i deras behandling.

Jag vill vidare tala om en annan art af frågor från Hernösands stift, som är af en mycket besvärlig beskaffenhet, jag menar dessa pastoratsdelningar. De hafva varit före i många år och komma nog att fortvara i decennier. Flere af herrarne hafva väl direkt kännedom om hvad en dylik pastoratsdelning förer med sig för svårigheter. Den börjar med att de särskilda gränserna för församlingarna skola fastställas, detta medför genast tvister. Vidare skall det skaffas nödiga medel till kyrka, boställe åt kyrkoherden samt aflöning åt honom. Allt detta är saker, som sannerligen kräfva arbete och om-tanka samt taga sin rundliga tid, så att icke har domkapitlet i Hernösand åtminstone några latmansdagar. Läggen då dertill, mina herrar, att ledamöterna i domkapitlet bestå af läroverkslektorer, som hafva en helt och hållet annan tjänstgöring, tillräckligt stor att ensam taga dem i fullt anspråk. Hela den lindring, som beviljas dem, är några få timmars minskad undervisningstid — en lindring, som icke står i något proportionerligt förhållande till det ökade arbete, de hafva såsom konsistorieleدامöter, särskildt i ett sådant stift som Hernösands.

Nej, jag har betraktat denna fråga från första början såsom en stor kulturfråga, såsom en stor nationel fråga, och det är från den synpunkten, som I skolen bedöma den, som I skolen få en rätt uppfattning af densamma. Det sades af en talare på stockholmsbanken här för något mer än 14 dagar sedan, då han välvilligt understödde

en Kongl. Maj:ts proposition på 8:de hufvudtiteln, att han betraktade den 8:e hufvudtiteln såsom också den representerande ett försvarsdepartement. Det är ur en sådan synpunkt, mina herrar, som vi skola bedöma denna fråga, om vi skola få en rätt syn på densamma.

Man har sagt mig i dag det jag hört förut, att dessa upprepade framställningar från Kongl. Maj:ts sida i denna fråga måtte bero på att departementschefen hängifver sig åt det gamla ordspråket »trägen vinner». Jag svarar dem, som så säga: det finnes ett annat ordspråk, som heter: »nöden har ingen lag», och här är rätter nöd å färde.

Beträffande slutligen den af en talare på stockholmsbänken omhandlade riksdagsskrifvelsen är det mig omöjligt att nu på rak arm afgifva något slags yttrande, så mycket mer som jag icke ens är säker på om den har gått till ecklesiastikdepartementet eller till justitiedepartementet. Det enda jag kan lofva är, att jag skall se efter, huru saken förhåller sig.

Herr Jönsson i Gammalstorp: Då en föregående talare på stockholmsbänken, herr Hedin, framhöll, att ett visst samband mellan denna fråga och superfosfattullen skulle förefinnas, och då jag är motionär i superfosfatfrågan, ber jag få säga, att om något sådant samband finnes, fritager jag mig för all delaktighet deri. Jag vill endast säga, att när jag afgifver min röst i denna fråga, blir det fritt och obundet af hänsyn till både superfosfatfrågan och andra frågor. Jag har icke något yrkande att göra.

Herr A. Hedin: Jag nödgas berigtiga ett missförstånd af den ärade representanten från Norrbotten, som menade att jag skulle hafva sagt, att det vore ett verkligt samband i kombinationen kabeln — biskopen. Nej, tvärt om. Jag sade, att det var ett fantasissammanhang, ty jag kallade det en skämtsam vändning af min ärade vän på stockholmsbänken.

Hvad den siste ärade talaren angår, så var det väl alldeles öfverflödigt att göra den förklaring han nu gjorde. Jag tänkte, att ingen skulle misstaga sig på hvad som är välbekant för en del af kammarens ledamöter, att de som erbjudit superfosfatkontraktet icke bo här, i denna del af riksdagshuset, utan på ett annat ställe.

En representant från Kalmar län förebrådde mig, att jag skulle hafva lagt honom i munnen, att en orättvisa blifvit begången emot Kalmar län derigenom, att staten icke der bidragit till en enda mil jernväg. Ja, det vore väl orättvist gjordt af mig, i fall jag hade sagt så. Ty han yttrade icke detta; utan han talade blott om det såsom ett faktum, att staten icke gjort det. Men skillnaden är fasiligt fin. Han har sjelf dragit försorg om i sitt sista yttrande att förklara, att det han icke sade, det *menade* han; ty efter det att han upprepat detta faktum, att staten i Kalmar län icke bidragit till en enda mil jernväg, sade han: nu skola vi äfven, när det är fråga om sammanslagning af stift, blifva »offer». På meningen kan man icke misstaga sig. Men för öfrigt undrar jag, om det icke är nödvändigt för honom att något korrigera sin åsigt om statens likgiltighet för Kalmar län i

Angående
delning af
Hernösands
stift n. m.

(Forts.)

fråga om jernvägar. Det torde väl vara skäl att se efter på kartan eller uti gamla riksdagshandlingar.

Vidare sade talaren, att frågan om biskopsembetenas indragning skulle vara en helt annan fråga än den, som nu behandlas. Det vore mycket besynnerligt. Riksdagen har ju satt frågan om biskopsembetenas indragning såsom en utgångspunkt för en fullständig omorganisation af stiftstyrelserna, satt densamma såsom ett mål för en utredning af allra högsta vikt redan för 31 år sedan. Men den utredningen har icke skett eller åtminstone icke framkommit till allmänheten; den har icke skett så, att någon annan kan veta något derom än möjligen några i departementsmysterierna mest invigda; och så länge den saken icke är utredd, frågar jag: kan man då säga, att det är en helt annan sak, detta förslag om *utvidgandet* af en institution, hvilkens fullständiga *upphäfvande* Riksdagen en gång satt som en utgångspunkt för stiftstyrelsernas omorganisation? Nej, någon helt annan fråga är det icke.

För öfrigt skall jag be att få säga, att det ju icke är fråga om *indragning* af Kalmar stift. Detta stift är väl icke ett så eländigt stift, att det skulle blifva betraktadt som alldeles förgånget, om det sammansloges med Vexjö stift.

Slutligen ber jag att få tillägga, att det var ett olyckligt ord jag begagnade, då jag — på tal om extra ordinarie professorerna i Upsala tror jag det var — talade om åttonde hufvudtiteln såsom en försvarsbudget. Jag lofvar, att jag hädanefter skall komma i håg att, om jag en annan gång kommer att yttra mig i den rigtningen, göra ett undantag hvad biskoparne beträffar.

Herr Dahlstedt: Då tiden är så långt framskriden, och diskussionen redan blifvit lång, skall jag inskränka mig till att säga endast ett par ord.

En talare på geflebanken sade, att han talat med en biskop, som beträffande denna frågas framgång i kyrkomötet sagt: »det får lof att gå». Jag vill med anledning häraf meddela, att äfven jag talat med tvenne af de mest framstående af våra biskopar, den ene biskopen i Hernösands stift, från hvilken jag till och med har ett bref i min hand, dateradt den 18 sistlidne april. Han säger bland annat i detta bref: »Blir frågan icke nu afgjord, hyser jag mycket små förhoppningar för framtiden; att få ärendet än en gång till kyrkomötet, vore enligt min uppfattning icke lyckligt.» Denne man vet nog, hvilka strömningar, som röra sig i kyrkomötet; och han har sagt, att han icke hyser något hopp om att frågan om en sammanslagning af tvenne stift der skall vinna framgång. Likaså har en annan mycket framstående biskop försäkrat mig, att denna fråga skulle ha lika liten utsigt till framgång i Första Kammaren. Hvad skulle det då innebära, mina herrar, att i dag afslå utskottets förslag? Jo, det skulle innebära att uppskjuta denna för det öfre Norrland så viktiga fråga till en oöfverskådlig framtid. Det var en talare på stockholmsbanken förra riksdagen, herr Odhner, som sade, att sammanslagningen vore af så stor innebörd, att det kunde taga ett årtionde, innan den kunde realiseras. Vi få tänka oss, att vi hafva att göra med 4 lika mäktiga

korporationer, som här hafva bestämmanderätt och — så vidt jag kan förstå — lika mycket att säga; nemligen Kongl. Maj:t, kyrkomötet, Första Kammaren och Andra Kammaren. Nu äro de 3 första för en delning, sådan den är föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition, under det att Andra Kammaren motsätter sig en sådan delning. Skola vi då icke tillmäta dessa förstnämnda 3 korporationer något förstånd i denna fråga; och skola vi nu meningslöst envisas att hålla på den framkastade sammanslagningsidén och derigenom sätta viktiga kulturintressen i öfre Norrland på spel? Jag kan icke tänka mig, att detta kan vara värdigt Riksdagens Andra Kammare.

Jag lofvade att vara kort, och jag skall hålla detta mitt ord. Jag vågar endast till sist ställa en bön till Riksdagens Andra Kam- mare att bifalla utskottets förslag, till hvilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Öfverläggningen var härmed slutad. I öfverensstämmelse med de derunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på bifall till det af herr Petersson i Dänningelanda framställda förslag och 3:o på afslag å såväl utskottets hemställan som öfrigt i ämnet gjorda framställningar; och förklarade sig herr talmannen anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förstnämnda propositionen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet om afslag, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad sammansatta stats- och lagutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet gjorda framställningarna.

Omröstningen visade 95 ja men 128 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

I punkten 2 hemställde utskottet vidare:

att under förutsättning, att Vesterbottens och Norrbottens län fränkiljas Hernösands stift för att bilda ett särskildt stift, ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 2 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863 måtte af Riksdagen antagas.

Efter föredragning häraf anförde:

Herr von Friesen: Jag förmodar, att herr talmannen har samma uppfattning som jag, att med anledning af det beslut, som fattats i

*Angående
delning af
Hernösands
stift m. m.
(Forts.)*

den föregående punkten, utskottets hemställan i denna punkt måtte anses hafva förfallit.

Vidare yttrades ej. Utskottets i denna punkt gjorda hemställan förklarades hafva i anledning af kammarens under punkten 1 antecknade beslut förfallit.

§ 6.

Om nedsättning af tullen å malen spanmål.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 30, i anledning af väckt motion om nedsättning af tullen å malen spanmål. I en inom Andra Kammaren af herr *L. Eriksson* i Bäck väckt motion, n:o 193, hemställdes, att Riksdagen måtte besluta att för spanmål, malen, mjöl och gryn, alla slag, stadga en tull af 5 kronor 20 öre för 100 kilogram.

Utskottet hemställde emellertid:
att nu gällande tullsats för malen spanmål, 6 kronor 50 öre för 100 kilogram, måtte bibehållas oförändrad.

Häremot hade reservationer anmälts:
af herr *Fredholm*, som hemställt:
att Riksdagen med anledning af herr *L. Erikssons* i Bäck motion (n:o 193), måtte besluta, att i nu gällande tullsats för spanmål, malen, mjöl och gryn, alla slag, vidtaga sådan ändring, att den samma nedsattes från 6,50 kronor till 6 kronor för 100 kilogram;
af herrar *Jansson* i Krakerud och *Olsson* i Sörnäs;
samt, mot utskottets motivering, af herrar friherre *von Schwerin*, *Lundström*, *Meyer* och *Göransson*.

I fråga härom anförde nu:

Herr *Eriksson* i Bäck: Ehuru det under nu rådande förhållanden icke torde vara någon utsigt för att få en nedsättning i både spanmåls- och mjöltullen, i anseende till det motstånd det skulle möta från skyddsvänligt håll, har jag dock ansett det nödigt att, för att i någon mån minska utgifterna för den brödköpande allmänheten, försöka åstadkomma en nedsättning i mjöltullen. Jag anser, att detta icke skulle vara oförenligt med jordbrukarnes intresse och icke utöfva någon menlig inverkan å tullen på den omalna spanmålen.

Nu har jag i min motion föreslagit, att mjöltullen skulle nedsättas till 5 kronor 20 öre. Då spanmålstullen är 3 kronor 70 öre, torde det kan hända svaras mig, att detta icke blifver någon riktig proportion. Ja, dertill skulle jag vilja svara: Hvad är egentligen den rätta proportionen? Hvilken kan med full bevisande kraft framställa en under alla förhållanden gällande, fullt riktig proportion?

Vid 1895 års riksdag funnos ju en mängd olika förslag, som alla påstodos angifva den rätta proportionen. Kongl. Maj:t hade föreslagit 3 kronor 15 öre för spanmål och 6 kronor 50 öre för mjöl; friherre *Klinckowström* i Första Kammaren hade föreslagit 4 kronor och 6

kronor; herr Oskar Erickson i Bjersby i Andra Kammaren hade förslagit 4 kronor och 6 kronor 50 öre; bevillningsutskottet föreslog 3 kronor 70 öre och 6 kronor 50 öre; och slutligen framstälde herr Johan Johansson i Noraskog i denna kammare uti en reservation förslag om 3 kronor 15 öre och 5 kronor 25 öre.

Emellertid har, så vidt jag kunnat finna, vid alla beräkningar, som då gjordes för finnande af den så kallade rätta proportionen, uteslutande tagits hänsyn till utbytet vid förmalning af råg och hvete, till så kallad finsikt, men deremot ingen hänsyn tagits till utbytesprocenten vid så kallad grofmäld, det vill säga sammanmalen råg.

Då qvarnskyddet nu var beräknadt efter utbytesprocenten vid finsikt, och qvarnindustrien beklagade sig öfver att det skydd, som gifvits den, icke vore tillräckligt, framställes till en af storqvarnindustriens kanske förnämsta målsmän, hvilken fick infinna sig i bevillningsutskottet, den förfrågan, huru de då finge betäckta de stora förluster, som de påstodo sig göra. Jo, svarade han då — kanske i ett obehagadt ögonblick — genom den stora vinst, som erhålles vid förmalning af råg till sammanmalet mjöl. Ja, det är ju alldeles klart, att det är på det sammanmalda rågmjölet, som qvarnindustriens idkare göra den stora vinst, de onekligen hafva. Vid sammanmalning af råg utgör den vikt förlust, som afgår, endast 2 %. Frånräknar man detta, som ju går totalt förloradt, ha dock qvarnarna för det sammanmalda rågmjölet ett skydd af 2 kronor 67 öre.

Då nu det sammanmalda rågmjölet till största mängden förbrukas af den brödköpande och mindre bemedlade befolkningen, anser jag det vara i hög måtto orättvist, att de skola på detta sätt beskattas. Men då det kanske torde möta svårigheter i tulltekniskt afseende att här i landet skilja på så kallad finsikt och grofmäld — ehuru väl det låter sig göra i andra länder — har jag ej vågat ur den synpunkten föreslå någon skilnad i tullsatserna på mjöl.

Genom den minskade tillgång i spanmåslagren i de större spanmålsproducerande länderna, som nu onekligen inträdt, och genom en särskild tillstötande omständighet, nemligen det spansk-amerikanska kriget, har spanmålen drifvits upp i ett betydligt högt pris, hvarför det nu skulle vara önskligt, om man genom en tullnedsättning ville i någon mån lindra de dryga utgifter, som den brödköpande allmänheten eljest måste underkasta sig. Men då jag nu ej vågar hoppas, att min motion af Riksdagen bifalles, och kanske ej heller herr Fredholms vid betänkandet fogade reservation om en nedsättning af mjöltullen med endast 50 öre kommer att bifallas, vill jag härmed uttala den förhoppning, att Kongl. Maj:ts regering måtte taga i allvarligt öfvervägande, om ej lämpligt vore, att regeringen toge initiativ i frågan och föresloge en nedsättning i både spannmåls- och mjöltullarne. Enligt mitt förmenande kan ej Kongl. Maj:t på egen hand nedsätta spannmåls- och mjöltullarne. Regeringen företog sig år 1895, med stöd af 60 § regeringsformen, att utan Riksdagens hörande, endast några få dagar före dess sammanträde, på egen hand höja spannmåls- och mjöltullarne till belopp, som ingen förut trott kunna komma att af Riksdagen begäras, än mindre fastställas. Men då nu enligt min mening regeringen ej kan med stöd af denna paragraf

Om nedsättning af tullen å malen spanmål.

(Forts.)

Om nedsättning af tullen å malen spanmål.

(Forts.)

företaga någon nedsättning i vare sig spanmåls- eller mjöltullen, hade det varit önskligt, att regeringen varit betänkt på att taga initiativet och för Riksdagen framlägga förslag om nedsättning i dessa tullar. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Bergendahl: Herr talman! Det förvånar mig verkligen, att den siste ärade talaren yrkat bifall till sin motion, sedan han själf nyss sagt, att det vore svårt nog att råka den rätta proportionen mellan tullen å spanmål och den å mjöl, och hans förslag till nedsättning i mjöltullen innebär en betydande afvikelse från den nu gällande proportionen.

Om vi nu bifalla denna af motionären påyrkade nedsättning af mjöltullen till 5 kronor 20 öre, skulle vi komma till den orimligheten, att qvarnindustrien ej finge det ringaste skydd, ty enligt de beräkningar, som ligga till grund för nuvarande tullsatser, skulle genom en dylik nedsättning uppstå en brist i qvarnskyddet af omkring 50 öre.

Från flere håll hafva nog uttalats betänkligheter i fråga om den nuvarande proportionens rättighet; och vid 1895 års riksdag förenade jag mig om den motion, som yrkade en höjning i tullsatsen å spanmål till 4 kronor.

Det är ju dock tullsatsen å den förädlade varan, som måste ligga till grund för beräkningarna i fråga om råvarans förtullning. Man kan då enligt mitt förmenande icke gå till väga på det sätt, motionären här föreslagit, eller att sänka mjöltullen. Vi protektionister hafva emellertid icke funnit någon anledning att i detta fall åter upptaga de strider, som här för några år sedan egde rum. Dessutom är det, som motionären sade, synnerligen svårt att utreda den rätta proportionen. Det behöfves erfarenhet, innan man kan bilda sig ett säkert omdöme i den saken. Regeringen och Riksdagen ha funnit, att man tills vidare måste rätta sig efter förhållandena i de större länder, der tullskydd finnes infördt. Anställer man då en jemförelse med förhållandena derstädes, skall man finna, att i intet land, der tullskyddssystemet till fullo genomförts, man har så lågt qvarnskydd som hos oss. För närvarande äro ju tullsatserna här 3 kronor 70 öre för spanmål och 6 kronor 50 öre för mjöl; och vi ha då ett qvarnskydd af 81 öre för rågmjöl och 1 krona 57 öre på hvetemjöl. I Tyskland äro tullsatserna 3 kronor 15 öre för spanmål och 6 kronor 57 öre för mjöl, och qvarnskyddet är der 1 krona 62 öre för rågmjöl och 2 kronor 34 öre för hvetemjöl. I Ryssland är tullen å mjöl 3 kronor 52 öre — der finnes icke någon tull å råvaran, och qvarnskyddet blifver således tullens hela belopp. Komma vi så till Frankrike, så utgör qvarnskyddet för hvetemjöl der i svenskt mynt 4 kronor 80 öre — för rågmjöl är det en obetydlighet, nästan ingenting; men rågen spelar der ingen rol på grund af den högst obetydliga konsumtionen. I Spanien är qvarnskyddet för rågmjöl omkring 2 kronor 51 öre och för hvetemjöl omkring 1 krona 80 öre.

I alla andra länder har man således betydligt högre skydd för qvarnindustrien än hos oss. Jag tror därför, att man får i någon mån

se tiden an och samla större erfarenhet, innan man börjar rubba de nuvarande förhållandena.

Inom bevillningsutskottet har, såsom synes af det föreliggande betänkandet, nästan ingen meningsskiljaktighet rådt om huru man skulle behandla ifrågavarande motion. Alla utskottsmedlemmarna — med undantag af en, herr Fredholm, som inom utskottet ej yttrat den ringaste afvikande mening mot hvad utskottet i öfrigt ansåg, men dock sedan reserverat sig — hafva varit med om utskottets hemställan om afslag å motionen. Visserligen ser man, att åtskilliga utskottsledamöter reserverat sig mot motiveringen, men det har ej varit mot sjelfva saken.

Med anledning af att jag kom att beröra herr Fredholms reservation, skall jag be att få yttra några få ord, men lofvar att ej gå in i några detaljer. Det är ganska egendomligt att se, huru reservanten, herr Fredholm, motiverar den kläm, hvartill han kommit. Ser man på några sidor af hans reservation, ser det ut, som om densamma förestafvats af det största intresse för jordbrukarne; men slår man upp några andra sidor, så ser man, att det är för konsumenterna han talar. Det är på detta sätt herr Fredholm i allmänhet i Riksdagen brukar gå till väga, i det han der nästan alltid bevakar konsumenternas, men ej producenternas intressen. Ser man efter på sidan 11, så finner man, att herr Fredholm yttrar: »Men om det ock icke skulle med säkerhet kunna påvisas, att en i förhållande till spanmåls-tullen för hög mjöltull för landets jordbrukare medför någon direkt skada, så är deremot lätt att ådagalägga, att en för hög mjöltull för hela den icke-spanmålproducerande befolkningen måste medföra mycket allvarsamma påföljder. Det är nemligen mjöltullen och icke spanmålstullen, som jemte världsmarknadens pris å mjöl är bestämmande för brödriset.» Här af ser man tydligt, att herr Fredholm ej bestämdt kan påstå, att den här sänkningen af mjöltullen till 6 kronor från 6,50 skulle medföra någon fördel för jordbrukarne, producenterna, men deremot för konsumenterna.

När man betraktar de prisförhållanden, som nu föreligga, är det ju ostridigt, att på senare tider mjölet har betydligt höjts i pris, men detta har ej skett i en så afskräckande grad, att man därför kan behöfva vidtaga sådana åtgärder, som herr Fredholm föreslagit. Ty ser man efter noteringen på Stockholms börs, så gälde den 14 januari rågmjölet kronor 14,50 å 15 kronor per 100 kg och hvetemjölet kronor 27 å 28. Nu äro samma noteringar 27 å 28 och 31,50 å 32,50 —, visserligen en beaktansvärd stegring, men dock ej af sådan betydelse, att den kan motivera ett bifall till reservationen. När nu genom denna prisstegring jordbrukarne fått högre pris för sina produkter i förhållande till de stegrade mjölprisen, så att t. ex. en rågtunna, som den 14 januari gälde 14 å 15 kronor, nu gått upp i pris till omkring 17 kronor, och en tunna hvete, som vid samma tid betalades med 24 kronor, nu gäller cirka 29 kronor, så är ju ej heller detta en så afskräckande prisstegring, då man besinnar, att efter vanliga beräkningar jordbrukaren för att få sina omkostnader betäckta och få ränta på sin jord bör ha 15 kronor för en tunna råg och 25 kronor för en tunna hvete.

Om ned-sättning af tullen å malen spanmål.

(Forts.)

Om ned-
sättning af
tullen å
malen span-
mål.

(Forts.)

Men om ock nu denna prisstegring inträffat, så hemställer jag, om också icke köpförmågan ökats i motsvarande grad. Det skulle varit ofantligt intressant, om herr Fredholm, som i allmänhet brukar komma med så vidlyftig statistik och särskildt till denna sin reservation fogat vidlyftiga tablåer, äfven bifogat en tablå öfver arbetslönernas stegring under senare tider. Detta hade varit ganska intressant, och jag är öfvertygad om att det då skulle visat sig, att köpförmågan hos den stora allmänheten ökats i högre grad än spanmålsprisen stigit.

När man granskar de tablåer öfver in- och utförseln af spanmål och mjöl, som vi fått oss tilldelade under riksdagens lopp, finna vi deri följande siffror. År 1894 var importen af hvetet i rundt tal 158,760,000 kg., och år 1897 hade den sjunkit till 110,200,000 kg., allt i rundt tal. I fråga om råg var importen år 1894 — d. v. s. det år, som föregår tullförhöjningen — 132,300,000 kg., men år 1897 hade den sjunkit till 42,650,000 kg. Ser man på siffrorna rörande hvetemjöl, finner man, att år 1894 importerades 33,250,000 kg. deraf mot 4,700,000 kg. år 1897. Samma siffror för rågmjöl voro år 1894 22,880,000 kg. mot 6,083,000 kg. år 1897. Slår man sedan upp sidan 2 och ser på exporten, finner man ett ganska intressant förhållande, som kompletterar hvad som af mig förut nämnts. Exporten af hvetet har visserligen sjunkit från 23,700 kg. år 1894 till 14,700 kg. år 1897, men deremot har exporten af hvetemjöl stigit från 164,000 kg. år 1894 till 2,309,000 kg. år 1897. Af råg har exporten stigit från 87,100 kg. 1894 till 290,000 kg. år 1897, och af rågmjöl har exporten, som 1894 utgjorde 74,900 kg., ökats till 323,000 år 1897.

Jag undrar, om det under sådana förhållanden, då det verkligen visat sig, att det år 1895 införda skyddet varit till välsignelse för vår modernäring, och då af de siffror, som jag här framdragit, framgår, att vi börja kunna sjelfva förse oss i tillräcklig grad med brödföda från eget land, och att vi sålunda äro på god väg att i detta viktiga hänseende göra oss oberoende af utlandet, jag undrar, säger jag, om det under sådana förhållanden väl kan vara skäl att rubba de bestående förhållandena? Är det då skäl att sätta ned mjöltullen ens med ett så ringa belopp, som herr Fredholm föreslagit, eller 50 öre och sålunda åter öppna marknaden för den utländska mjölimporten till skada för den svenska spanmålproduktionen och den svenska qvarn-industrien?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Ericson* i Ransta, *Baaz* och *Nilson* i Kattleberg.

Herr Fredholm yttrade: Herr talman! Det kunde vara mycket att säga i denna viktiga fråga, men jag skall i betraktande af den långt framskridna tiden söka fatta mig helt kort.

Redan då spanmålstillarne år 1895 höjdes, voro meningarne mycket delade om hvilken proportion dem emellan skulle vara den riktiga. Detta tvifvel fick äfven uttryck i en reservation, afgifven af

denna kammars utskottsledamöter, hvarförutom den af Kongl. Maj:t föreslagna propositionen icke blef antagen. Den siste ärade talaren hade också den uppfattningen, att den 1895 fastställda proportionen ej var den rigtiga, eftersom han då ville ha en annan. Huru vida den 1895 fastställda proportionen var rätt funnen, derom kunde man ej få någon riktig uppfattning, förrän man förvärfvat någon erfarenhet. Den siste talaren erkände äfven, att det var svårt att på teoretisk väg få en riktig uppfattning af den rätta proportionen mellan mjöl- och spanmålstullen, och att det endast är erfarenheten, som kan lemna svar på den frågan.

Men sedan den tiden ha vi vunnit tre års erfarenhet, och denna erfarenhet har — för så vidt jag förstår att bedöma förhållandena — ledt till det resultat, att omdömena numera temligen stadgat sig om att den nu gällande mjöltullen är för hög i förhållande till spanmålstullen. Och då det ur många synpunkter är af vigt, att densamma skall stå i rätt förhållande till spanmålstullen, anser jag, att det af herr Eriksson i Bäck här framlagda förslaget om en ändring i nämnda proportion är förtjent af beaktande. Att mjöltullen icke får sättas så lågt, att den försvagar verkan af spanmålstullen, har jag i min reservation ådagalagt, men jag har der på samma gång påvisat, att det ej är af den ringaste nytta för jordbrukarne, om densamma är för hög.

Den siste talaren sade, att jag genom hvad jag i min reservation härom yttrat skulle ha gifvit mig utseende af att jag hyser intresse för jordbruket. Jag får då upplysa den ärade talaren om, att jag hyser ett *verkligt* och icke blott skenbart intresse för jordbruket; men om jag i samband med tillvaratagandet af detta intresse icke förbiser konsumenternas, så torde han få ursägta detta. Jag vill ej göra mig skyldig till samma fel, som han begår, då han helt och hållet utesluter konsumenterna och deras intressen ur ödet nya systemet. Konsumenterna utgöra dock en ganska stor del af det svenska folket, som man ej får förbise och som man bör taga hänsyn till. Kan man därför tillgodose deras intresse, på samma gång man ej skadar jordbrukarnes, kan åtminstone jag ej förstå, att man ej skall göra det, i synnerhet i en tid som denna, då brödsprisen äro i ett sådant stigande, att vi stockholmare ha utsigt att få nöja oss med två bröd för samma pris, som vi för fyra år sedan betalade för tre.

Jag har i min reservation sökt ådagalägga, att den nedsättning i tullen, som jag föreslagit, icke skulle kunna verka till skada för qvarnegarne. Det skydd, som skulle beredas qvarnindustrien genom den af mig föreslagna proportionen, är nemligen större än det, som qvarnindustriidkareföreningen sjelf i midten af 1880-talet begärde; det är vidare större än det skydd, som qvarnindustrien hade efter 1888 och 1892 års tullsätser, och det är nästan lika stort, som qvarnskyddet skulle ha blifvit, om den proportion af 4 kronor i spanmålstull och 6 kronor 50 öre i mjöltull, som den siste talaren förordade år 1895, hade gått igenom. Det synes mig sålunda, som om det ej vore förenadt med någon fara att antaga mitt förslag. En dylik nedsättning synes mig vara förenad med så mycket mindre risk i en tid

Om ned-
sättning af
tullen å
mulen span-
mål.
(Forts.)

som denna, som ju är kännetecknad af alltjemt stigande pris på mjöl.

Eftersom, enligt hvad jag förut sagt — och derom var den föregående talaren ense med mig — det blott är erfarenheten, som kan lemna ett tillförlitligt svar på frågan om den rätta proportionen mellan spanmåls- och mjöltullen blifvit funnen, kan det väl ej anses vara oklokt att nu göra försök med huru det skulle gestalta sig med en så liten nedsättning af mjöltullen som från kronor 6,50 till kronor 6.

Herr talman! På grund af hvad jag såväl i min reservation som nu anfört och derfor att en nedsättning i mjölpriset, om än aldrig så liten, kunde vara till nytta för landets konsumenter, i synnerhet i en tid som denna, tillåter jag mig att yrka bifall till min vid betänkandet fogade reservation.

Herr Petri: Då jag inom utskottet delvis deltagit i behandlingen af denna fråga, skall jag anhålla att få derom yttra några ord.

Hvad först beträffar motionen, så får jag nämna, att, då en så frihandelsvänlig man som herr Fredholm, och som visat sig vara så varm vän af de små, icke ansett sig kunna gå längre än att yrka en nedsättning i mjöltullen af 50 öre, det ej torde vara mycket skäl att sysselsätta sig med motionärens förslag, hvilket omöjligen torde kunna genomdrivas ens i denna kammare.

Beträffande åter herr Fredholms reservation får jag säga, att jag icke kan dela hans uppfattning. Han säger nemligen der, att det tyckes vara en allmän mening, att det nuvarande skyddet för qvarnindustrien är för högt, och att det därför kan tåla vid en liten nedsättning. Han tycktes dock nu icke vara riktigt säker på sin sak sjelf, emedan han tillade, att det icke kunde skada att göra ett försök.

Jag för min del är icke intresserad hvarken i spanmålshandel eller qvarnindustri; men jag har sökt att sätta mig in i frågan från affärsmannens synpunkt och der vid lag gjort några rön, som jag skall be att i korthet få meddela.

Herrarne torde mycket väl veta, att när det finnes någon industri, som visar sig vara vinstgivande, uppstår genast en ganska stark konkurrens. Vore nu qvarnverksamheten så lönande, som man i allmänhet tror, skulle detta hafva föranledt, att en massa nya etablissemment uppvuxit, och skarp konkurrens inträdt på detta område. Men så vidt jag har mig bekant, har så icke skett. Jag vet icke, att under åren efter det den sist fastställda proportionen mellan spanmåls- och mjöltullen åvägabragts något enda nytt qvarnetablissemment tillkommit. Men jag vet deremot, att icke mindre än tre stora qvarnbolag gjort konkurs, nemligen ett i Norrköping, ett i Vestervik och — för kort tid sedan — ett i Göteborg. Detta synes visa, att förtjensten för dessa etablissemment icke alls är så stor, som här påpekats.

Här hafva både motionären och reservanten framhållit, att qvarn-egarne skulle skörda synnerligen stor vinst på sammanmalet rågmjöl. Efter de underrättelser, jag kunnat förskaffa mig, förhåller det sig så,

att sammanmalet rågmjöl, åtminstone i mellersta och södra Sverige, alldeles utgått ur rörelsen — man vill icke hafva sammanmalet mjöl, utan siktadt —; och vidare är det ett faktum, att genom konkurrens qvarnarne emellan priset på sammanmalet rågmjöl ställer sig icke mer än omkring 1 krona 50 öre per 100 kilogram utöfver hvad som betalas för motsvarande kvantitet råg. För närvarande noteras råg på Stockholms börs till 15 kronor per 100 kilogram och sammanmalet rågmjöl inklusive säck till 16 kronor 75 öre per 100 kilogram. Således förekommer icke här något tullskydd, som qvarnegarne kunna förtjena det allra ringaste på.

Jag skall för närvarande icke upptaga kammarens tid längre, utan skall, på grund af hvad jag nu uttalat, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Bäck: Jag anser mig skyldig att med några få ord bemöta en del af hvad herr Bergendahl yttrat.

Han förvånade sig öfver att jag, i trots af mitt påstående, att det vore svårt att kunna bestämma en under alla förhållanden allmän-giltig proportion här vid lag, dock yrkade bifall till min motion. Ja, jag vågar påstå, att den proportion, jag i min motion vill etablera, har lika goda skäl för sig som hvarje annan af de många olika proportioner, hvilka jag i mitt anförande omnämnde. Herr Bergendahl har icke kunnat kullkasta ett sådant påstående.

Herr Bergendahl yttrade, att qvarnegarne behöfde det nuvarande tullskyddet. Ja, hvad säger han då om ett utlåtande, som afgifvits af en utaf agrarförbundet tillsatt komité. I detsamma heter det nemligen: »Under de senare åren har från vår jordbrukande befolkning försports en allmän klagan öfver svårigheten för att icke säga omöjligheten att till pris, fullt betäckande produktionskostnaden, afyttra den inom landet producerade spanmålen. Gent emot detta missförhållande ha till och med de senast införda tullsatserna visat sig otillräckliga, då de större qvarnetablissemanten och spanmålsfirmorna, gynnade af den nuvarande proportionen mellan spanmåls- och mjöltullarna, fortfarande finna med sin fördel förenligt att importera utländsk spanmål till pris, som med 1 à 2 kronor pr 100 kg öfverstiga den inhemska produktionens samtidigt noterade försäljningsvärde.»

Detta visar ju ändå, att qvarnegarne göra vinst på denna s. k. proportion, då de kunna betala mera för den utländska spanmålen än för den inhemska.

Herr Bergendahl sökte också med siffror visa, att importen efter de nuvarande tullarnes antagande minskats högst betydligt. Ja, det kan ju icke förnekas, statistiken visar det. Men det torde väl icke bero på tullarnes verkan. Det beror enligt mitt förmenande på en rikligare skörd inom landet af utmärkt god beskaffenhet. Skulle man som herr Bergendahl antaga, att, äfven om någon rikligare skörd ej inträffat, införseln minskats genom tullarne, hvad skulle då följden blifva? Jo, att konsumtionen af brödsäd måst minskas. Och ett sådant förhållande tänker jag, att herr Bergendahl icke skulle vilja vara med om, huru stark skyddsvän han än är.

Om ned-sättning af tullen å malen span-mål.

(Forts.)

*Om ned-
sättning af
tullen å
malen span-
mål.*
(Forts.)

Herr friherre von Schwerin: Herr talman, mina herrar! Då vid detta betänkande är fogad en reservation af ett antal ledamöter från denna kammare — till hvilka äfven jag hör — som kommit till samma slut som utskottet, men ogillat dess motivering, ber jag att i anledning deraf få säga några ord. Jag skall icke blifva lång, ty jag tror icke, att kammaren i detta fall är vidare benägen att höra på vidlyftiga utredningar.

Jag tror, att det är en temligen allmänt utbredd åsigt, att mjöltullen kanske är väl hög i förhållande till spanmålstullen. Då jag haft äran att under flera år sitta i bevillningsutskottet, har jag fått tillfälle att ofta taga befattning med denna fråga. Särskildt vid 1895 års riksdag förekommo inom utskottet långa och grundliga debatter om denna sak; och det förelåg då en temligen sakrik reservation — såsom äfven herr Fredholm omnämnde — hvilken afgifvits af ett större antal utskottsledamöter från denna kammare. Men för den, som opartiskt vill granska dessa saker, framstår alldeles tydligt, att lika gifvet som det är att mjöltullen åtminstone delvis för vissa slag af mjöl är för hög, lika säkert är det, att det är mycket svårt att träffa någon absolut riktig proportion mellan mjöltullen och spanmålstullen. Detta har också en föregående talare, herr Fredholm, påpekat, och han kom då till det resultat, att man skulle kunna försöka sätta ned mjöltullen ett litet grand. Ja, det kunde man gerna göra, jag för min del har icke något deremot, ehuru jag tror, att det är mycket svårt att fastslå en bestämd siffra, som kan försvaras, och jag är alldeles öfvertygad om att vid denna riksdag finnes ingenting att i saken åtgöra. Första Kammaren har nemligen utan ett enda ord tagit det föreliggande utskottsbetänkandet, och huru det kommer att gå här i kammaren vill jag icke profetera om, men icke kommer det att framgå något praktiskt nyttigt resultat af ett beslut om nedsättning. Ty äfven om kammaren skulle ta herr Fredholms förslag, komme vi att tappa i den gemensamma voteringen, och enda resultatet blefve således, att vi komme att förlänga riksdagen ett par tre dagar.

Jag nämnde, att jag ogillat motiveringen; detta beror derpå, att här t. ex. står på sjunde sidan, att införseln af mjöl redan nu icke är obetydlig. Detta är någonting, som jag icke kan underskrifva. Jag påstår tvärt om, att den är mycket obetydlig. Det framgår af tabellerna, att införselsöfverskottet af mjöl år 1897 utgjorde 8,000 tons. Mina herrar, hvad är 8,000 tons? Det motsvarar 80,000 säckar, och det är visserligen en rätt stor kvantet i och för sig, men jemför man det med hvad svenska folket konsumerar, så utgör det en ringa procent — jag vill icke säga precis huru mycket, men jag antar ungefär en à två procent af konsumtionen, och det är ju icke mycket.

Så är det ett annat uttryck, som jag omöjligen kan gilla. Det står litet längre ned på sidan, att införseln af mjöl komme att ökas i stor omfattning till skada för så väl jordbruksnäringen som qvarn-industrien. Ja, möjligen för qvarnindustrien, det kan jag erkänna, men icke att den är till skada för jordbruket. Ty säkert är, att, om vi skulle fylla vårt behof af den spanmål, som under alla förhållanden måste importeras, med införsel af mjöl i något större

skala än nu sker, skulle det icke skada jordbruket, ja om vi till och med tiodubblade införselsbeloppet af mjöl, kan jag icke inse, att jordbruket skulle lida derpå; det blefve endast statskassan, som droge nytta deraf, då genom import af mjöl i stället för af omalen spannmål tullinkomsterna blefve så mycket större.

Jag vill emellertid icke fortsätta vidare, utan endast nämna ett par ord till stöd för mitt påstående, att det är svårt att bestämma proportionen mellan spannmålstullen och mjöltullen. Denna svårighet kommer sig, mina herrar, helt enkelt deraf att under denna rubrik: tull på mjöl och gryn, alla slag, innefattas tullen å både hvetemjöl och rågmjöl, och skyddet ställer sig helt olika för de olika mjölsorterna. Ty herrarne veta ju, att t. ex. för producerandet af 100 kg hvetemjöl behöfves endast 133 kg hvete, men för producerandet af 100 kg rågmjöl erfordras 154 kg råg. Alltså förstå herrarne mycket väl, att den tull på mjöl, som utgör ett lagom skydd för rågmjöl, kan vara ett för starkt skydd för hvetemjöl. Afpassar man tullskyddet bara med hänsyn till hvetemjölet, som icke har den största betydelsen här i Sverige, så erkänner jag, så frihandlare jag är, att tullskyddet för rågmjölet blir för litet.

Hvad det sammanmalda mjölet beträffar, så veta herrarne, att, för att få fram 100 kg sådant behöfves endast 102 kg säd. Der verkar den nuvarande mjöltullen såsom ett absolut importförbud, och af sådant mjöl importeras nog icke ett enda kg. Huru har man nu i andra länder lyckats lösa denna fråga? Jo så, att man der förtullar mjölet olika, beroende på den olika groflekten hos detsamma. Vi behöfva i detta fall icke gå längre än till vårt grannland Norge, der tullskyddet för mjöl är anordnad på så sätt — och samma är förhållandet i Frankrike och Tyskland — att groft mjöl drar en billigare tullsats än det finare.

Det är således svårt att kunna redigera detta stadgande så, att det blir någon verklig idé med det. Ty lika lätt som det är att säga, att proportionen mellan tullarne skall vara den och den, lika svårt är det att komma med en proportion, som tillfredsställer alla.

Herr talman, på grund af hvad jag nu tillåtit mig yttra, hvilket egentligen afsett att angifva förklaringsgrunden till att jag kunnat vara med om det slut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få yrka bifall till utskottets här föreliggande förslag och afslag både å motionen och herr Fredholms reservation.

Jag tror att det är det mest praktiska, vi kunna göra.

Herr Petri: Jag tror, att jag går kammarens önskingar mest till mötes genom att afstå ifrån ordet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan; 2:o) på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och 3:o) på bifall till herr Fredholms reservation. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition

Andra Kammarens Prot. 1898. N:o 37.

antagits bifall till förenämnda reservation, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 30, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställen bifallit den af herr Fredholm afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Omröstningen utföll med 114 ja mot 92 nej; och hade alltså utskottets hemställen af kammaren bifallits.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *C. G. Bergendahl* under 2 dagar från och med den 9 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,55 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.